

Naczelną Dyрекcyję Archiwów Państwowych

INFORMACJA BIEŻĄCA

NR 4 (30)

28.01.2004 r.

SPIS TREŚCI

I. Z ZAGRANICY

- 1. XXXVII Międzynarodowa Konferencja Okrągłego Stolu Archiwów (CITRA)**
- 2. Konferencje i spotkania**
- 3. Wydarzenia w ramach bezpośredniej współpracy archiwalnej**
- 4. Kontynuacja programu „Reconstitution of the Memory of Poland”**
- 5. Udział Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w projektach europejskich**

II. Z KRAJU

- 1. Sprawozdanie z przebiegu „II Sympozjum i Warsztatów nt. Zabezpieczania, Digitalizacji i Udostępniania Materiałów Fotograficznych w Zbiorach Archiwów, Bibliotek i Muzeów”**
- 2. „Lubliniana” w Mińsku**
- 3. Konferencja o dyplomatyce polskiej**
- 4. Spotkanie z okazji dwudziestopięciolecia archiwistyki w UMCS**
- 5. Posiedzenie Rady Archiwów Społecznych**

6. **Działalność w 2003 r. zespołu naukowego ds. rozmieszczania zasobu w archiwach państwowych**
7. **Uroczystości 62 rocznicy zagłady obozu Romów w Łodzi w dniu 10 I 2004 r.**
8. **Tradycje demokracji i tolerancji w życiu publicznym w polsce**
9. **Internetowe Forum Archiwalne**

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. **Konferencje, sesje, zebrania naukowe**
2. **Szkolenia**
3. **Współpraca z lokalnymi władzami i instytucjami naukowo-kulturalnymi**
4. **Nabytki i darowizny**
5. **Popularyzacja**
6. **Dni Otwarte Archiwów**
7. **Nowości wydawnicze**
8. **Wizyty**
9. **Jubileusze**

IV. SPRAWY KADROWE

1. **Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych**
2. **Archiwa Państwowe**

I. Z ZAGRANICY

1. XXXVII MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA OKRĄGŁEGO STOŁU ARCHIWÓW (CITRA)

W dniach 18–27 X 2003 r. obradowała w Kapsztadzie XXXVII konferencja CITRA, zorganizowana przez Międzynarodową Radę Archiwów. Spotkanie przebiegało pod hasłem „Archiwa i prawa człowieka”. Stronę polską w obradach plenarnych oraz posiedzeniach Oddziału Europejskiego MRA i Sekcji Profesjonalnych Międzynarodowych Stowarzyszeń Archiwalnych reprezentowali doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, oraz dr hab. Władysław Stępiak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. W trakcie obrad omówiono główne problemy środowiska archiwalnego, w tym projekty zmian konstytucji MRA, strategię działań na lata 2004–2008 oraz budżet MRA do roku 2008. Dużo uwagi poświęcono również przygotowaniom do Międzynarodowego Kongresu Archiwów w Wiedniu.

Obrady w dniu 24 X 2003 r. miały szczególny charakter dla delegacji polskiej. Ich uczestnicy zapoznali się ze sprawozdaniem z działalności MRA w mijającym roku, w którym dużo uwagi poświęcono udziałowi polskich archiwów w rozwoju współpracy międzynarodowej. Archiwa polskie były gospodarzem spotkania przedkongresowego MRA, a ponadto przygotowały (Archiwum PAN i AP w Krakowie) obrady komitetów i sekcji MRA ds. oceny wartości dokumentów, konserwacji archiwaliów i funkcjonowania archiwów uniwersyteckich oraz instytucji naukowych. Pod tym względem był to wyjątkowy rok dla archiwów i archiwistów w Polsce, goszczących około dwustu swoich kolegów z całego świata.

W końcowej części obrad przyjęto rezolucję wzywającą państwa członkowskie MRA do ratyfikacji konwencji haskiej z 1954 r. oraz jej drugiego protokołu z 1999 r., a także do działań na rzecz ratowania dziedzictwa kulturalnego Iraku. Rezolucja zwraca uwagę na problematykę dotyczącą przechowywania i konserwacji dziedzictwa dokumentacyjnego narodów pozaeuropejskich oraz stosowania w praktyce liberalnych zasad udostępniania zbiorów. Prawa człowieka stały się przedmiotem odrębnej rezolucji, w której zaproponowano m.in. ustanowienia specjalnej nagrody za osiągnięcia na tym polu.

Dla polskiej delegacji udział w obradach konferencji MRA stał się również okazją do spotkań z przedstawicielami organizacji polonijnych w Kapsztadzie i Pretorii. Kontakty te umożliwiły poznanie dotychczasowej działalności tych organizacji, w tym m. in. nawiązanie stosunków z Zarządem Fundacji Dziedzictwa Polskiego w Afryce Południowej, powołanej w celu przechowywania i zabezpieczania materiałów archiwalnych, wytworzonych przez instytucje i organizacje polonijne działające na terenie RPA. Okazały się także interesujące dla organizacji polonijnych, ponieważ zaangażowanie archiwów polskich w prace MRA sprawiło, że zyskały one (głównie Fundacja Dziedzictwa Polskiego w Afryce Południowej) zainteresowanie oraz obietnicę pomocy ze strony Archiwów Narodowych RPA.

Wydział Współpracy z Zagranicą

2. KONFERENCJE I SPOTKANIA

- 16–17 X 2003 r. dr Kazimierz Schmidt, doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, wziął udział w konferencji poświęconej ochronie dziedzictwa cyfrowego, zorganizowanej we Florencji w ramach włoskiego przewodnictwa w Unii Europejskiej.
- W dniach 23–25 X 2003 r. odbyło się w Strasburgu spotkanie ekspertów Rady Europy poświęcone „Rekomendacji o dostępie do archiwów [R(2000)13]”. Rekomendacja ta jest pierwszym międzyrządowym dokumentem tworzącym standardy dostępu do zasobu archiwów historycznych. W spotkaniu uczestniczyła doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych.
- W dniach 9–12 XI 2003 r. dr Henryk Kurowski, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, oraz dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, wzięli udział w konferencji Euroazjatyckiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów, która odbyła się w Mińsku.
- 11 XI 2003 r. dr Hubert Wajs, dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych, wziął udział w posiedzeniu organizacyjnym DLM-EEIG (Donnees Lisibles Par Machine-European Economic Interest Group), które odbyło się w Brukseli.
- W dniach 15–22 XI 2003 r. Anna Czajka, kierownik Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów, uczestniczyła w międzynarodowej konferencji poświęconej zagadnieniom konserwacji archiwaliów, która odbyła się w Curaçao.

W dniach 26–29 XI 2003 r. dr hab. Władysław Stępiak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, przebywał w Kaliningradzie, gdzie wziął udział w seminarium poświęconym prawnym aspektom współpracy kulturalnej na terenie obwodu kaliningradzkiego. Organizatorami spotkania były: niemieckie Towarzystwo Popierania Międzynarodowej Wymiany Informacji, Biblioteka Państwowa Literatury Zagranicznej w Moskwie oraz Uniwersytet Państwowy w Kaliningradzie. Przewodniczący NDAP wygłosił referat pt. „Problemy dziedzictwa archiwalnego byłych Prus Wschodnich i Królewca (Kaliningradu)—polska perspektywa”.

Wydział Współpracy z Zagranicą

3. WYDARZENIA W RAMACH BEZPOŚREDNIEJ WSPÓŁPRACY ARCHIWALNEJ

- W dniach 6–10 X 2003 r. w ramach wymiany osobowej z Litwą w Archiwum Głównym Akt Dawnych pracowały Inga Bumażnikowa (prowadziła badania dotyczące Wileńszczyzny) i Halina Szymanel (prowadziła badania w zespołach: Metryka Litewska, Metryka Koronna, Kancelaria Namiestnika, Rada Stanu, Kancelaria Gubernatora).
- W XI 2003 r. Józef Kus, pracownik APL, przebywał w Mińsku (w Narodowym Archiwum Historycznym Białorusi), gdzie w ramach wymiany bezdewizowej przeprowadził kwerendę poświęconą lubelskim i chełmskim księgom grodzkim i ziemskim z XV-XVII w.

W dniach 9–11 XI 2003 r. dr hab. Władysław Stępiak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, przebywał z oficjalną wizytą na Ukrainie. W wyniku zawartego porozumienia, do Polski trafiły kopie dokumentów wytworzonych przez służby bezpieczeństwa b. ZSRR, dotyczących losów Polaków po II wojnie światowej na terenie Galicji Wschodniej (37 366 kserokopii wykonanych z akt zespołu nr 2157 z zasobu Archiwum Państwowego w Iwano-Frankowsku oraz ok. 200 kserokopii z zasobu Archiwum Państwowego w Tarnopolu).

Wydział Współpracy z Zagranicą

4. KONTYNUACJA PROGRAMU „RECONSTITUTION OF THE MEMORY OF POLAND”

W XI–XII 2003 r. przebywali w Niemczech Violetta Lipińska, pracownik Centralnego Ośrodka Informacji Archiwalnej, Bożena Kumor (APWr), Janusz Gołaszewski (APWr), gdzie w ramach programu Rady Europy „Odtworzenie Pamięci Polski” prowadzili prace nad rejestracją poloników w archiwach w Dreźnie, Düsseldorfie i Münster.

Wydział Współpracy z Zagranicą

5. UDZIAŁ NACZELNEJ DYREKCJI ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH W PROJEKTACH EUROPEJSKICH

Pod koniec 2003 r. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych przystąpiła w charakterze współorganizatora, składając dwie aplikacje, do IV konkursu Programu Ramowego Unii Europejskiej Kultura 2000. NDAP zainteresowana jest przystąpieniem do dwóch projektów. Oba projekty to duże przedsięwzięcia, które mają szansę na uzyskanie pozytywnej oceny, a zatem również na finansowe wsparcie ze strony Komisji Europejskiej. Przewiduje się, że będą realizowane w ciągu kolejnych trzech lat po ogłoszeniu wyników IV konkursu. Oficjalne wyniki konkursu zostaną podane do wiadomości w VI 2004 r.

Inicjatorem projektu **Training for Audiovisual Preservation in Europe — TAPE** jest Europejska Komisja ds Przechowywania i Udostępniania (European Commission on Preservation and Access — ECPA). Jest to niezależna fundacja non-profit, mająca doświadczenie w realizowaniu projektów szkoleniowych w dziedzinie zabezpieczania i konserwacji archiwaliów. Uczestniczyła m.in. w projekcie EVA (European Visual Archives) oraz SEPIA (Safequarding European Photographic Images for Access), w którym partnerowało jej APKr.

Projekt TAPE jest adresowany do archiwistów i kustoszów zbiorów dokumentów audiowizualnych. Dokumenty takie przechowywane są nie tylko w dużych archiwach audiowizualnych, utrzymywanych przez nadawców radiowych i telewizyjnych, czy w specjalistycznych archiwach dźwiękowych i filmowych, ale również są częścią bardzo wielu różnorodnych zbiorów, powstałych jako dokumentacja badań np. antropologicznych, lingwistycznych, literackich, zgromadzonych i przechowywanych w instytucjach kulturalnych

i badawczych. Zbiory takie, odzwierciedlające kulturalną różnorodność narodów Europy, mogą zostać utracone ze względu na niszczenie się nośnika i starzenie się technologii. Projekt TAPE zmierza do opracowania planu działania zabezpieczającego dziedzictwo audiowizualne. Podstawowymi instrumentami staną się w nim programy szkoleniowe i edukacyjne adresowane głównie nie do specjalistów, lecz do osób opiekujących się tego typu zbiorami. Działania szkoleniowe mają rozwinąć świadomość zawodową dotyczącą wartości tej dokumentacji jako dziedzictwa dla kultury europejskiej, zagrożeń, na jakie jest narażona i potrzeby jej ochrony. Ponadto w ramach TAPE powstanie forum wymiany doświadczeń i współpracy ekspertów z wyspecjalizowanych organizacji zajmujących się zaawansowanymi technologiami (takich jak PRESTO-Space) oraz instytucji działających w zakresie ochrony dziedzictwa audiowizualnego. Celem funkcjonowania forum będzie przede wszystkim doskonalenie i rozwijanie programów szkoleniowych.

W ramach projektu przewiduje się następujące działania:

- opracowanie podstawowych zaleceń dotyczących zabezpieczania i digitalizacji kolekcji audiowizualnych. Zalecenia te oparte będą na doświadczeniach archiwów audiowizualnych w krajach uczestniczących w projekcie;
- opracowanie przewodnika po archiwach audiowizualnych i najważniejszych zbiorach materiałów audiowizualnych w krajach europejskich;
- rozwijanie programu szkoleń na poziomie europejskim, regionalnym i krajowym z udziałem specjalistów w zakresie zabezpieczenia, przechowywania, konserwacji i digitalizacji dziedzictwa audiowizualnego;
- powołanie grupy roboczej ds. technologii, która badać będzie technologiczne aspekty istniejących rozwiązań w zakresie przechowywania i digitalizacji materiałów audiowizualnych.

W projekcie zamierzają współdziałać ze sobą instytucje międzynarodowe, krajowe oraz archiwalne. Koordynatorem projektu ma być ECPA, a współorganizatorami: Austriacka Akademia Sztuki w Wiedniu, Fińskie Archiwum Jazzu i Muzyki Popularnej w Helsinkach, Centrum Restauracji i Konserwacji Archiwum Państwowego w Rzymie. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Ponadto przewiduje się udział w poszczególnych przedsięwzięciach około trzydziestu instytucji współpracujących przy realizacji poszczególnych zadań. Realizacja całości przewidziana jest na 3 lata. Ogólny budżet projektu zakłada 800 tys. EUR.

Projekt Baltic Bonds poświęcony jest utrwaleniu i upowszechnieniu źródeł archiwalnych, dotyczących związków historycznych pomiędzy krajami regionu Morza Bałtyckiego w okresie od XVI do XVIII w. Włączenie nowych krajów do Unii Europejskiej, w tym kilku krajów basenu Morza Bałtyckiego, staje się okazją do odtworzenia historycznych związków pomiędzy nimi. Kontakty te mają obszerną dokumentację historyczną zgromadzoną w archiwach regionu bałtyckiego. Źródła historyczne dotyczą wszelkich relacji między państwami bałtyckimi, takich jak handel, migracje, wymiana kulturalna itp.

W ramach projektu planowane są następujące działania:

- organizacja serii wystaw, prezentujących najcenniejsze historyczne obiekty archiwalne ze wszystkich krajów uczestniczących w projekcie. Wystawy ilustrować będą relacje pomiędzy krajami bałtyckimi na przestrzeni wieków, od XV do XVIII. Zorganizowana zostanie wspólna wystawa obiektów z różnych krajów, prezentowana we wszystkich krajach uczestniczących w projekcie oraz w formie wystawy wirtualnej w Internecie;
- przygotowanie serii przewodników archiwalnych, obejmujących materiały przechowywane w archiwach krajów bałtyckich z okresu 1500–1800, publikacja tych przewodników w formie książkowej oraz w formie publikacji on-line;
- wymiana doświadczeń, dotyczących programów edukacyjnych dla młodzieży w zakresie wspólnej historii krajów nadbałtyckich, opracowanie zaleceń edukacyjnych;
- otwarcie strony internetowej projektu, umożliwiającej dostęp do wystawy wirtualnej i przewodników on-line, oraz będącej forum wymiany doświadczeń i prezentacji dorobku poszczególnych krajów uczestniczących w projekcie.

Współorganizatorami i partnerami projektu są archiwa narodowe: Holandii (koordynator), Danii, Estonii, Finlandii, Polski, Szwecji, Łotwy, Litwy oraz dyrekcja archiwów Saksonii. Realizacja projektu przewidziana jest na 3 lata. Ogólny budżet projektu wynosi 1 mln 100 tys. EURO.

E. Rosowska (Wydział Integracji Europejskiej)

II. Z KRAJU

1. SPRAWOZDANIE Z PRZEBIEGU „II SEPIA SYMPOZJUM I WARSZTATÓW NT. ZABEZPIECZANIA, DIGITALIZACJI I UDOSTĘPNIANIA MATERIAŁÓW FOTOGRAFICZNYCH W ZBIORACH ARCHIWÓW, BIBLIOTEK I MUZEÓW”

Archiwum Państwowe w Krakowie jest jedyną polską instytucją uczestniczącą w europejskim programie SEPIA (Safeguarding European Photographic Images for Access), którego celem jest realizacja zadań związanych z konserwacją oraz digitalizacją zbiorów fotografii historycznych. Program realizowany w latach 1999–2003 był finansowany ze środków Programu Unii Europejskiej Kultura 2000, natomiast od 2004 r. SEPIA stanie się niezależną organizacją (informacje o programie są dostępne pod adresem www.knaw.nl/ecpa/sepia).

W ramach tego programu archiwum krakowskie zorganizowało już po raz kolejny „SEPIA Sympozjum i Warsztaty nt. Zabezpieczania Materiałów Fotograficznych w Zbiorach Archiwów, Bibliotek i Muzeów”, nad którymi patronat objęli; Janusz Sepioł, Marszałek Województwa Małopolskiego, oraz prof. dr hab. Jacek Majchrowski, Prezydent Miasta Krakowa. Organizacja sympozjum i warsztatów była możliwa dzięki współpracy instytucji polskich oraz pomocy udzielonej ze strony Europejskiej Komisji Zabezpieczania i Dostępu do Zbiorów (ECPA) z siedzibą w Amsterdamie.

Tegoroczne spotkanie służyło przybliżeniu następujących zagadnień: identyfikacji technik fotograficznych, identyfikacji zniszczeń, właściwemu zabezpieczeniu materiałów fotograficznych, ich digitalizacji, katalogowaniu i dokumentowaniu. Dla potrzeb uczestników warsztatów przetłumaczono na język polski, opracowany przez Rochester Institute of Technology w USA, podręcznik omawiający problematykę digitalizacji materiałów fotograficznych. Edycję polską podręcznika, wydaną dzięki środkom Programu Unii Europejskiej Kultura 2000, przekazano nieodpłatnie uczestnikom warsztatów.

Spotkanie zorganizowano z myślą o instytucjach krajowych gromadzących tego typu zbiory, jak choćby Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Narodowa, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Muzeum Narodowe w Krakowie, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Muzeum Sztuki w Łodzi, Instytut Pamięci Narodowej. W sympozjum (14 X 2003 r.), wzięło udział 180 przedstawicieli wymienionych instytucji, a w trzydniowych warsztatach (15–17 X 2003 r.) 25 osób.

Uczestnicy sympozjum i warsztatów wysłuchali prelekcji ekspertów z wymienionych dziedzin, m.in. o samym Programie SEPIA mówiła Yola de Lusenet, Sekretarz Generalny European Commission on Preservation and Access a zarazem Dyrektor Domu Wydawniczego Królewskiej Akademii Nauki i Sztuki w Amsterdamie i koordynator Programu SEPIA, natomiast Krzysztof Pątek, dyrektor Centrum Reprografii i Digitalizacji Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie, podzielił się doświadczeniami wynikającymi z praktyki wdrażania programu digitalizacji.

Obrady zaszczyliła swoją obecnością doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Główne wydanie „Kroniki Krakowskiej” z dnia 14 X 2003 r. zamieściło relację z uroczystości otwarcia obrad oraz wywiady z honorowymi gośćmi i przedstawicielem organizatorów.

Iwona Fischer (APKr.)

2 „LUBLINIANA” W MIŃSKU

W dniach 17–28 XI 2003 r. w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Białorusi w Mińsku przebywał służbowo Józef Kus, pracownik APL. Celem wyjazdu było pełne rozpoznanie i rejestracja staropolskich akt sądowych z terenu Lubelszczyzny. CPAHB przechowuje w swoim zasobie znaczną liczbę akt należących proveniencyjnie do zespołów ksiąg sądów szlacheckich i miejskich z okresu XV–XVII w., z zasobu APL. Archiwalia te zostały wywiezione przez władze carskie z Lublina (wraz z innymi aktami) do Wilna po likwidacji miejscowego Archiwum Akt Dawnych, w 1887 r. W czasie I wojny światowej zasób archiwum wileńskiego ewakuowano w głąb Rosji. W wyniku realizacji postanowień traktatu ryskiego z 1921 r. APL odzyskało dużą część wywiezionych akt. Jednakże najstarsze księgi pozostały w ZSRR aż do kolejnej rewindykacji w 1962 r. Nie wszystkie archiwalia lubelskie powróciły do macierzystego archiwum, ponieważ nadal jeszcze historycy polscy natrafiają na nie w archiwach b. ZSRR.

Informacje dotyczące obecności staropolskich „Lublinianów” w zbiorach archiwum mińskiego do niedawna pochodziły wyłącznie ze źródeł nieoficjalnych. Przeprowadzona kwerenda pozwoliła je zweryfikować.

Mińskie „Lubliniana” tworzą (według przyjętej w CPAHB numeracji i nazw zespołów):

- fond 1713 (Gorodlenskij Grodskij Sud) — księgi grodzkie horodelskie z lat 1550–1698, 10 j.a.;
- fond 1717 (Zamostskij Grodskij Sud) — nazwa mylna. W rzeczywistości jest to Trybunał Zamojski dla Miast Ordynacji Zamojskiej z lat 1634–1669, 2 j.a.;
- fond 1720 (Krasnostavkij Grodskij Sud) — nazwa mylna. W rzeczywistości są to: księga ziemska krasnostawska z roku 1590 (sygn. 1) i ekstrakty z ksiąg grodzkich krasnostawskich, lwowskich i grabowieckich z lat 1623–1676 (sygn. 2);
- fond 1723 (Lukovskij Grodskij Sud) — nazwa mylna. W rzeczywistości jest to księga podkomorska łukowska z lat 1536–1541, 1 j.a.;
- fond 1740 (Cholmskij Grodskij Sud) — księgi grodzkie chełmskie z lat 1558–1680, 17 j.a. (sygn. 1, 3–7). Księga o sygn. 2 jest księgą ziemską chełmską z lat 1567–1570;
- fond 1753 (Gorodlenskij Zemskij Sud) — księgi ziemskie horodelskie z lat 1540–1602, 6 j.a.;
- fond 1765 (Krasnostavskij Zemskij Sud) — księgi ziemskie krasnostawskie z lat 1538–1596, 3 j.a.;
- fond 1768 (Ljublinskij Zemskij Sud) — Księgi ziemskie lubelskie z lat 1548–1623, 12 j.a. (sygn. 2–5, 7–9, 11). Księgi o sygn. 1 i 12 to księgi miejskie Lublina (sygn. 1 — rachunkowa z lat 1503–1550, sygn. 12 — testamenty i inwentarze). Jednostki o sygn. 6–10 to księgi ziemskie urzędowskie z lat 1582–1592 i 1598–1599;
- fond 1790 (Cholmskij Zemskij Sud) — Księgi ziemskie chełmskie z lat 1436–1596, 6 j.a. (sygn. 1–6). Księga o sygn. 7 to księga ziemska krasnostawska z lat 1584–1592;
- fond 1807 (Zamostskij Magistrat) — Akta miasta Zamościa, Armenica z lat 1660–1668, 2 j.a.;
- fond 1815 (Ljublinskij Magistrat) — Akta miasta Lublina z lat 1534–1698, 10 j.a.;
- Ponadto w aktach Sądu Ziemskiego Drohickiego (fond 1579) znajduje się 1 księga ziemska lubelska z lat 1416–1439 (sygn. 1a).

J. Kus (APL)

3. KONFERENCJA O DYPLOMATYCE POLSKIEJ

W dniach 8–9 XII 2003 r. w Archiwum Państwowym w Lublinie odbyła się konferencja na temat „Stan i perspektywy polskiej dyplomatyki średniowiecznej i wczesnonowożytnej — forum dyskusyjne”. Jej współorganizatorami były: Zakład

Archiwistyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Zakład Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W spotkaniu wzięło udział blisko sześćdziesięciu uczestników reprezentujących wszystkie polskie środowiska uniwersyteckie oraz niektóre archiwa państwowe.

Konferencja ta otworzyła cykl spotkań, zaplanowanych jako odbywające się corocznie na przemian w Lublinie i Toruniu, pod wspólnym tytułem „Kancelarie w kręgu kultur”. Zamiarem organizatorów było stworzenie stałego forum dyskusyjnego, skupiającego badaczy dokumentów i kancelarii w średniowiecznej i nowożytnej Polsce.

Pierwsze spotkanie cyklu posłużyło ocenie dotychczasowego stanu badań nad polską dyplomatyką, próbom określenia jej miejsca oraz wyznaczenia perspektyw rozwoju w nowszych badaniach historycznych. Nawet jeżeli omawiano konkretne, szczegółowe badania traktowano je jako swoistą egzemplifikację ogólniejszych problemów.

W trakcie konferencji przedstawiono czternaście referatów i komunikatów, w ramach ośmiu grup tematycznych.

Dwa pierwsze referaty wskazywały na relacje między polską a europejską dyplomatyką w zakresie celów, metod i modeli badań. Przedstawili je Anna Adamska („Dyplomatyka europejska u progu XXI w.: między herezją a ortodoksją”) oraz Krzysztof Skupieński („Dyplomatyka polska — gdzie jest i dokąd zmierza?”).

Znaczenie edycji źródłowych w rozwoju badań dyplomatycznych omówił Piotr Dymmel w referacie pt. „Edytorstwo źródeł dyplomatycznych — stare potrzeby i nowe możliwości”, zwracając uwagę na rolę rozwoju technologii cyfrowej, a zwłaszcza digitalizacji i Internetu w pracach nad wydawaniem źródeł.

Osobna grupa referatów była poświęcona badaniom nad dziejami kancelarii śląskich w średniowieczu. Przykład Śląska posłużył za wstęp do dyskusji nad modelem badań dyplomatycznych oraz możliwościami stworzenia syntezy polskiej dyplomatyki. Zadanie to miały spełnić wystąpienia: Rościśława Żerelika („Dyplomatyka śląska w drodze do syntezy”), Tomasza Jurka („Kancelaria Agnieszki, księżnej świdnicko-jaworskiej — w kwestii znaczenia badań nad kancelarią książęcą w XIV w”), Barbary Trelińskiej („Badania nad dyplomatyką górnośląską — specyfika i konteksty badawcze”) i Marka Wójcika („Dyplomatyka księstwa opolskiego w XIII w. Próba syntezy”).

Ważne miejsce w obradach zajęła tematyka kancelarii funkcjonujących w różnych obszarach władzy: królewskiej (państwowej), miejskiej i kościelnej. Referaty Waldemara Chorążyczewskiego („Najnowsze badania nad polską kancelarią królewską”) i Janusza Łosowskiego („Badania nad kancelarią grodzką — potrzeby i możliwości”) dotyczyły modelu badań nad kancelariami państwowymi. Kancelariami miejskimi na obszarze Hanzy, w tym także miast polskich należących do tego związku, zajął się Janusz Tandecki („Kancelarie w miastach hanzeatyckich w okresie średniowiecza”) omawiając ich organizację, personel, produkcję i rolę. Z kolei Marek Derwich („Quo vadis dyplomatyko kościelna? Uwagi o stanie i potrzebach badań nad dokumentami i kancelariami kościelnymi”) zreferował dorobek oraz sformułował ważne postulaty w zakresie badań nad dokumentami i kancelariami kościelnymi, zwłaszcza struktur zakonnych i diecezjalnych w okresie późnego średniowiecza. Do tego nurtu tematycznego należy też zaliczyć referat Kazimierza Syty („Stan i możliwości badań nad kancelariami prywatnymi”), który podjął problem kancelarii prywatnych w okresie staropolskim, próbując przede wszystkim zdefiniować samo pojęcie tej kancelarii.

Dwa ostatnie wystąpienia dotyczyły zagadnień szczegółowych, chociaż mających w badaniach dyplomatycznych swój odrębny status. Marcin Pytel („Badania nad formułami dyspozycji dokumentów książąt dzielnicowych — krok w stronę historii prawa?”) starał się przekonać o konwencjonalnym charakterze dyspozycji — formuły, która dotychczas uchodziła za zindywidualizowany fragment średniowiecznych dokumentów. Rober Jop („Studia nad personelem kancelaryjnym — między genealogią, prozopografią, historią administracji i historią społeczną”) ukazał interdyscyplinarne możliwości badań nad personelem kancelarii, zwłaszcza w okresie księgi wpisów.

Konferencja zgodnie z zamierzeniami organizatorów przybrała postać forum dyskusyjnego. Warunki te zapewniła dostateczna ilość czasu przeznaczona na dyskusję po każdym bloku tematycznym oraz kompetentne grono uczestników.

P.D. (APL)

4. SPOTKANIE Z OKAZJI DWUDZIESTOPIĘCIOLECIA ARCHIWISTYKI W UMCS

18 XII 2003 r. w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie odbyło się uroczyste spotkanie z okazji jubileuszu 25-lecia istnienia specjalizacji archiwistycznej. Wzięli w nim udział pracownicy Instytutu Historii, przedstawiciele

środowiska archiwalnego Lublina, w tym dawni i obecni pracownicy APL, absolwenci i studenci archiwistyki oraz zaproszeni goście. Naczelną Dyрекję Archiwów Państwowych reprezentował dr Jacek Krochmal, kierownik Zakładu Naukowego Archiwistyki.

Spotkanie otworzył prof. Krzysztof Skupieński, kierownik Zakładu Archiwistyki UMCS, przypominając powstanie i najważniejsze momenty w rozwoju lubelskiej archiwistyki. W tym wprowadzeniu nie zabrakło też odniesienia do stanu obecnego i przyszłości studiów archiwalnych w Polsce, zwłaszcza w kontekście poszukiwania ich nowego modelu.

Szerszy zarys dziejów specjalizacji archiwalnej w UMCS przedstawił prof. Henryk Gmiterek, dyrektor Instytutu Historii, ilustrując swoje wystąpienie licznymi osobistymi wspomnieniami z czasów, gdy sam prowadził w jej ramach zajęcia. Przypomniał przy tej okazji rolę jej twórców — profesorów: Tadeusza Mencla, Kazimierza Myślińskiego, Józefa Szymańskiego i Mirosławy Zakrzewskiej-Dubasowej.

Wątki historyczne były także obecne w wypowiedziach innych pracowników i studentów, którzy przypominali bądź najważniejsze, bądź osobiste wydarzenia z okresu mijającego ćwierćwiecza archiwistyki w UMCS. Niejednokrotnie w wypowiedziach nawiązywano do obecnego stanu kształcenia oraz kondycji i perspektyw rozwoju zawodu archiwisty. W trakcie spotkania dr Jacek Krochmal odczytał uroczysty adres przesłany przez doc. dr hab. Darię Nałęcz, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Znalazły się w nim gratulacje i słowa uznania za dotychczasowe osiągnięcia dydaktyczne, naukowe i organizacyjne pracowników Zakładu Archiwistyki UMCS. Podkreślono szczególnie istotną rolę, jaką lubelski ośrodek pełni w poszukiwaniu nowoczesnego oblicza studiów archiwalnych i rozwoju archiwistyki.

P.D. (APL)

5. POSIEDZENIE RADY ARCHIWÓW SPOŁECZNYCH

W dniu 22 XI 2003 r. w Warszawie odbyło się posiedzenie Rady Archiwów Społecznych połączone ze zjazdem przedstawicieli archiwów społecznych. Podstawowym celem spotkania było podjęcie wspólnych działań w celu pozyskania przez archiwa społeczne środków finansowych z Ministerstwa Kultury. Spotkanie poświęcono także omówieniu

potrzeb i wymianie doświadczeń środowisk gromadzących społecznie materiały archiwalne, a także wypracowaniu mechanizmów współpracy pomiędzy archiwami państwowymi a instytucjami społecznymi.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele 12 organizacji. Były to: Związek Sybiraków — Zarząd Główny i dwa oddziały zamiejscowe z Łodzi i z Gdyni, Fundacja Archiwum Pomorskie Armii Krajowej, Ośrodek KARTA, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, Archiwum „Solidarności”, Fundacja Centrum „Solidarności”, Niemiecka Wspólnota „Pojednanie i Przyszłość”, Instytut Myśli Józefa Tischnera, Fundacja „Tygodnika Powszechnego” i Ośrodek Fundacji „Pogranicze”. W obradach wzięli również udział: Ryszard Mikliński, Wiceminister Kultury, doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych oraz dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP.

W trakcie spotkania przedyskutowano mechanizm starań o fundusze z odpisu od gier losowych, wypracowany w 2003 r. we współpracy z NDAP, zgodnie z którym wnioski o dotacje składane do Rady Archiwów Społecznych są opiniowane i zatwierdzane przez NDAP i w postaci wspólnego pakietu kierowane do Ministerstwa Kultury.

W swoim wystąpieniu, wiceminister Ryszard Mikliński zwrócił uwagę, że aktualne spotkanie należy uznać za początek współpracy administracji rządowej z organizacjami zajmującymi się archiwistyką społeczną, dla których NDAP jest partnerem strategicznym. Minister przyznał, że jest świadomy największego problemu stowarzyszeń — braku funduszy na działalność podstawową. Mimo to podkreślił, że pieniądze publiczne mogą być przeznaczane wyłącznie na granty celowe i nie może być odstępstw od tej reguły. Dlatego zasugerował konieczność dokładnego definiowania potrzeb finansowych, a następnie przesyłania gotowego projektu do Ministerstwa Kultury.

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, doc. dr hab. Daria Nałęcz, zaproponowała archiwom społecznym współpracę opartą na zasadzie autonomii i samodzielności tych organizacji. Propozycja miała charakter oferty edukacyjnej (przekazywanie wiedzy i informacji oraz tworzenia pomostu ułatwiającego pozyskanie funduszy z Ministerstwa Kultury. Wymieniła także pola aktywności możliwe do realizacji w ramach współpracy. Wśród nich znalazły się: profilaktyka i doradztwo przy konserwacji zasobu, nauka posługiwania się wykorzystywanymi w archiwach państwowych narzędziami informacyjnymi, umożliwienie włączenia informacji o zasobie do systemu informacyjnego archiwów państwowych, oferta udostępnienia powierzchni magazynowej w przypadku, gdy

zbiór się rozrasta, możliwość zaopiekowania się zbiorem przez archiwum państwowe w przypadku groźby jego unicestwienia. Ponadto zadeklarowała gotowość archiwów państwowych do współpracy z archiwami społecznymi przy organizacji wystaw i przygotowywaniu publikacji. Zapewniła również, że sieć archiwów państwowych może być pomocna w pracy organizacji społecznych i zapowiedziała utworzenie odpowiedniego działu archiwów społecznych w AAN. Zwróciła ponadto uwagę na konieczność uporządkowania posiadanych przez archiwa społeczne zbiorów, które dopiero po opracowaniu i zinventaryzowaniu mogą być poddane digitalizacji.

Uczestnicy zjazdu mieli także możliwość wysłuchania wykładu Aleksandra Szymiczek, pracownika Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów. Dotyczył on podstawowych zagrożeń, na które mogą być narażone zbiory. Poruszane zagadnienia dotyczyły warunków przechowywania materiałów archiwalnych, problematyki konserwacji kwaśnego papieru, postępowania podczas pożaru lub zalania archiwaliów, zasad postępowania w przypadku zakażenia mikroorganizmami biologicznymi.

Dr Anna Laszuk, kierownik Centralnego Ośrodka Informacji Archiwalnej, przedstawiła założenia opracowania przewodnika po archiwach społecznych, który za aprobatą przedstawicieli tych archiwów będzie wydany przez NDAP.

Ostatnim omawianym punktem spotkania było zagadnienie komputeryzacji zasobów archiwalnych. Problematykę tę przedstawił dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP. W swoim wystąpieniu stwierdził, że reprezentowane na spotkaniu organizacje pozostają na różnych etapach wdrażania komputeryzacji, a zatem punktem wyjścia do wszelkich działań powinno być w pierwszej kolejności uporządkowanie zasobu. Następnie omówił podstawowe zagadnienia, związane z rozwojem komputeryzacji, wymieniając wśród nich standard opisu materiałów archiwalnych oraz narzędzia tego standardu — bazy danych. Na zakończenie zaprezentowano funkcjonujące w archiwach państwowych bazy danych ze szczególnym uwzględnieniem baz SEZAM oraz IZA.

A. Barszcz (ZNA)

6. DZIAŁALNOŚĆ W 2003 R. ZESPOŁU NAUKOWEGO DS. ROZMIESZCZANIA ZASOBU W ARCHIWACH PAŃSTWOWYCH

27 VI 2003 r. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych powołał zespół naukowy do spraw rozmieszczania zasobu w archiwach państwowych. Celem zespołu, który tworzy dziesięciu archiwistów, jest opracowanie zasad rozmieszczania, przemieszczania oraz scalania zespołów archiwalnych przechowywanych w archiwach państwowych.

Dotychczas odbyły się trzy posiedzenia zespołu. Omawiano na nich pojęcia i zasady funkcjonujące w archiwistyce, takie jak: zasób historyczny, zasada proveniencji, zasada pertynencji, zasada niepodzielności zespołu archiwalnego, zagadnienie struktury sieci archiwów państwowych i jej relacji do podziału administracyjnego kraju. Analizowano również przyczyny bieżących problemów związanych z rozmieszczeniem zasobu w archiwach. Za jeden z najważniejszych problemów wymagających rozwiązania uznano scalenie zespołów podzielonych pomiędzy zasoby różnych archiwów państwowych. Zastanawiano się również nad zasadnością określenia cezury chronologicznej zasobu historycznego, który nie powinien podlegać przemieszczeniu. Kolejnym istotnym problemem jest dostosowanie struktury archiwów państwowych do zmian podziału administracyjnego państwa.

W XII 2003 r. rozesłano do archiwów państwowych ankietę, która powinna pomóc lepiej rozpoznać skalę zjawiska i wypracować rozwiązania odpowiadające potrzebom archiwów w zakresie przemieszczania zasobu.

A. Barszcz (ZNA)

7. UROCZYSTOŚCI 62. ROCZNICY ZAGŁADY OBOZU ROMÓW W ŁODZI W DNIU 10 I 2004 R.

W obozie dla Cyganów, wydzielonym na terenie łódzkiego getta, więziono w latach 1941–1942 pięć tysięcy Romów austriackich. Nieludzkie warunki bytowe oraz epidemia tyfusu płamistego spowodowały śmierć około sześciuset z nich. Pozostałych zagazowano w obozie koncentracyjnym w Chełmnie nad Nerem.

W rocznicę tych wydarzeń Romski Instytut Historyczny, Muzeum Tradycji Niepodległościowych oraz Archiwum Państwowe w Łodzi zorganizowały obchody poświęcone pamięci pomordowanych. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele polskich, austriackich i niemieckich społeczności romskich, delegacje ambasad: austriackiej, niemieckiej, rumuńskiej i chorwackiej oraz delegaci władz państwowych i samorządowych.

Z okazji uroczystości rocznicowych Muzeum Tradycji Niepodległościowych przygotowało wystawę pt. „Zagłada Romów europejskich w Litzmannstadt Getto” prezentującą m. in. dokumenty dotyczące obozu z akt „niemieckiego zarządu Łodzi (Stadtverwaltung)” i „Przełożonego Starszeństwa Żydów w Getcie Łódzkim (Der Älteste der Juden in Litzmannstadt-Getto)” przechowywane w zasobie AP Łodzi. Podczas uroczystości otwarcia wystawy głos zabrał przedstawiciel ambasady niemieckiej, a także odczytane zostały listy Prezydenta RP, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Interesującym uzupełnieniem ekspozycji stała się opracowana na podstawie materiałów archiwalnych, przechowywanych w zasobie APŁ, przez Juliana Baranowskiego, starszego kustosza w APŁ, monografia obozu *Zigeunerlager in Litzmannstadt 1941–1942* oraz projekcja filmu dokumentalnego na temat holokaustu Romów z getta łódzkiego, przygotowanego przez Marcina Malatyńskiego i Jarosława Sztandera z Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, Filmowej i Telewizyjnej w Łodzi przy współpracy Juliana Baranowskiego z APŁ.

Obchody zakończyło seminarium naukowe, któremu przewodniczyła Urszula Zarzycka-Sutter, dyrektor APŁ. Pamięć prywatna i ponadnarodowa Romów była tematem wystąpienia dr Agnieszki Kowarskiej z Uniwersytetu Łódzkiego. O formach represji nazistowskich wobec Romów europejskich mówił dr Tadeusz Czekaj z Romskiego Instytutu Historycznego. Natomiast dr Antoni Galiński z Instytutu Pamięci Narodowej usystematyzował źródła do badań nad holokaustem Romów, poruszając jednocześnie kwestię odpowiedzialności za zbrodnie, oraz wymienił zagadnienia oczekujące nadal na wyjaśnienie naukowe. Seminarium zakończyła dyskusja z udziałem historyków, archiwistów, dziennikarzy i filmowców.

P. Strembski (APŁ)

8. TRADYCJE DEMOKRACJI I TOLERANCJI W ŻYCIU PUBLICZNYM W POLSCE

W dniu 22 I 2004 r. odbyła się na Zamku Królewskim w Warszawie uroczysta sesja, zorganizowana przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych we współpracy z Kancelarią Sejmu RP oraz Zamkiem Królewskim w Warszawie, pt. „Tradycje demokracji i tolerancji w życiu publicznym w Polsce”. Okazją do zorganizowania spotkania, nad którym objął patronat Prezydent RP, Aleksander Kwaśniewski, stał się wpis do rejestru UNESCO „Pamięć Świata” Aktu Konfederacji Generalnej Warszawskiej z dnia 28 stycznia 1573 roku.

Obrady otworzyli Marek Borowski, Marszałek Sejmu RP oraz doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Następnie głos zabrali: prof. dr hab. Janusz Tazbir, przedstawiając konfederację warszawską jako „wielką kartę” polskiej tolerancji, prof. dr hab. Jerzy Ciemniowski, który scharakteryzował tradycje demokratyczne w polskim konstytucjonalizmie oraz dr Hubert Wajs, dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych, omawiając okoliczności powstania oraz prezentując sam dokument.

Obradom towarzyszyła wystawa aktu konfederacji warszawskiej, aktu unii lubelskiej z 1569 r. oraz dokumentu pacta conventa Henryka Walezego, dostępna dla zwiedzających do 24 I 2004 r..

Konfederacja Generalna Warszawska, 28 stycznia 1573 r. to akt spisany 28 stycznia 1573 r. w Warszawie na Konwokacji Generalnej Królestwa. Był rezultatem rozpoczętych 6 stycznia 1573 r. obrad senatu, rycerstwa i przedstawicieli miast królewskich Rzeczypospolitej. Obrady te przebiegały w trudnej sytuacji dla państwa polsko-litewskiego, po bezpotomnej śmierci Zygmunta Augusta, ostatniego w linii męskiej przedstawiciela dynastii Jagiellonów na tronie Rzeczypospolitej. Śmierć ta stała się wyzwaniem dla szlachty, która nigdy dotąd nie musiała sama wybierać sobie władcy, a tym bardziej troszczyć się całkowicie samodzielnie o całość państwa, jego bezpieczeństwo zewnętrzne i wewnętrzne. Zadanie było tym trudniejsze, że zgodnie z obowiązującym prawem, nie było nikogo, kto miałby niepodważalne prawa do korony, nie istniały też żadne gotowe rozwiązania prawne pozwalające na skuteczne funkcjonowanie państwa w zaistniałej sytuacji, a budzące się na Litwie tendencje separatystyczne stawały pod znakiem zapytania jedność polsko-litewską.

Zwołany do Warszawy zjazd konwokacyjny, pierwowzór późniejszych sejmów konwokacyjnych, miał nie tylko rozwiązać problem bezpieczeństwa wewnętrznego, ale też utrzymać istniejący porządek prawny w okresie bezkrólewia i wypracować model elekcji. Pod wpływem większości uchwalił, że każdy, kto zechce, może ze swoim województwem przybyć na elekcję, która odbędzie się we wsi Kamień pod Warszawą; że jedynie prymas może w czasie bezkrólewia zwoływać zjazdy, mianować i koronować króla, którego ogłosić może tylko marszałek wielki koronny; obiecano nie rozbijać elekcji i nie uznawać za króla żadnego elekta nim nie zaprzysięgnie praw, przywilejów i wolności.

Echa wojen religijnych, docierające z Francji, a zwłaszcza wydarzenia nocy św. Bartłomieja (23/24 sierpnia 1572 r.) znanej również jako paryskie krwawe wesele, poruszyły wyobraźnię obradującej szlachty, która zdecydowała także „pokój między sobą zachować, a dla różnej wiary i odmiany w kościelech krwie nie przelewać” gwarantując tym samym sobie uroczyscie pokój religijny i pokojowe rozstrzygnięcie wszelkich sporów religijnych. Akt ten, na tle Europy spowitej dymem z płonących stosów, ogarniętej wojnami i rzeziami z powodów różnic religijnych wyróżniał Rzeczpospolitą, która stawiała się przez to państwem tolerancji religijnej, gdzie nie płonęły stosy, a innowiercy z Europy Zachodniej mogli odnaleźć swój nowy dom.

Uniwersalne znaczenie tego aktu zostało uznane przez społeczność międzynarodową. Wprowadzenie w Rzeczypospolitej konstytucyjnych zasad wolności przekonań politycznych i tolerancji religijnej — o dziesięciolecia poprzedzających podobne rozwiązania ustrojowe w innych państwach — zasługuje na szerokie upowszechnienie. Bardzo liczymy na to, że dzięki życzliwości środków masowego przekazu Sesja uzyska głęboki rezonans społeczny, przyczyniając się do kształtowania postaw obywatelskich odpowiadających wielkości polskiej tradycji.

Program „Pamięć Świata” (Memory of the World) powstał w 1992 r. wskutek inicjatywy UNESCO. Ma on na celu udostępnianie, promowanie i ochronę dziedzictwa ludzkości: archiwalnego, bibliotecznego i muzealnego. Jego szczególne znaczenie polega na stwarzaniu możliwości rozszerzenia wiedzy o dziedzictwie kulturowym Polski i innych państw — nawet odległych geograficznie i kulturowo — oraz współpracy międzynarodowej krajów, które łączą wspólne korzenie kulturowe. Stwarza również możliwości utworzenia jednego wspólnego wirtualnego archiwum gromadzącego wspólne dziedzictwo piśmiennicze bez potrzeby materialnego posiadania zbiorów.

Jego rezultatem są Listy Programu „Pamięć Świata”: światowa, regionalna i narodowa. W 2002 r. Lista Światowa obejmowała 68 wytypowanych obiektów, związanych z wydarzeniami o dużym i bezpośrednim wpływie na rozwój kultury oraz bieg wydarzeń w skali kontynentu i świata, zgłoszonych przez 33 państwa. Wśród nich znalazły się trzy polskie: autograf dzieła Mikołaja Kopernika *De Revolutionibus Orbium Coelestium*, utwory Fryderyka Chopina oraz Archiwum Getta Warszawskiego (zw. Ringelbluma). Wpisano je na listę światową w trakcie posiedzenia Międzynarodowego Komitetu Doradczego Programu „Pamięć Świata”, w czerwcu 1999 r., w Wiedniu.

Od jesieni 2003 r. figurują na niej dwa nowe polskie obiekty: Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 r. oraz Tablice 21. Postulatów Gdańskich z Sierpnia 1980. Decyzja o ich wpisaniu zapadła w trakcie obrad VI Spotkania Międzynarodowego Komitetu Doradczego Programu UNESCO „Pamięć Świata”, które odbywały się w sierpniu 2003 r. w Gdańsku, równoległe z posiedzeniem przedstawicieli państw basenu Morza Bałtyckiego zainteresowanych utworzeniem Komitetu Regionalnego Programu UNESCO „Pamięć Świata”.

Wydział Wydawnictw

9. INTERNETOWE FORUM ARCHIWALNE

Od połowy stycznia 2004 r. działa Internetowe Forum Archiwalne (IFAR). Powołane do życia z inicjatywy NDAP, zostało zorganizowane przez AP Lublinie (<http://www.ifar.lublin.ap.gov.pl/>). Jego głównym celem jest umożliwienie szybkiej wymiany informacji między archiwistami oraz osobami zainteresowanymi archiwistyką z całej Polski. Forum ma służyć zarówno do prowadzenia dyskusji czysto teoretycznych, jak i do rozwiązywania problemów praktycznych, jakie w swojej pracy napotykają archiwiści. W obszarze zainteresowań IFAR znajdują się również takie tematy jak: archiwa i prawo, bieżące wydarzenia w archiwistyce, a także wykorzystanie środków unijnych w archiwach.

Swoją kompetentność w rozwiązywaniu poszczególnych zagadnień IFAR opiera na wiedzy i doświadczeniu moderatorów grup. Do tej pory zgodę na moderowanie poszczególnych działów wyrazili: dr Anna Laszuk, kierownik Centralnego Ośrodka Informacji Archiwalnej (dział „System informacji o zasobie archiwów państwowych”), Marek

Kuczyński z AP w Olsztynie (dział „System informacji o zasobie archiwów państwowych”), Kazimierz Schmidt doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych (dział „Digitalizacja”), Roman Kusyk, zastępca dyrektora APL (dział „Prawo a archiwa”), Rafał Magryś APL (działy: „Help desk”, „Problematyka budowy baz danych”). Dział „Prawo a archiwa” jest dostępny na prośbę o przyłączenie do grupy, którą należy składać do administratora IFAR. W najbliższej przyszłości forum ma zamiar rozszerzyć kadrę moderatorską o kolejne osoby, aby móc jak najlepiej odpowiadać potrzebom swoich użytkowników.

Forum wykorzystuje rozwiązanie opensource (<http://www.phpbb.com/>) oparte na bazie danych, co powoduje, iż każde pytanie oraz odpowiedź na nie, tworzy i rozszerza swoistą archiwalną bazę wiedzy. Forum jest administrowane przez Rafała Magryśa z Archiwum Państwowego w Lublinie (rufus@lublin.ap.gov.pl).

R.M. (APL)

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. KONFERENCJE, SESJE, ZEBRANIA NAUKOWE

ADM

- 15 XI 2003 r. w ramach obchodów jubileuszu 50-lecia istnienia rozgłośni Polskiego Radia Koszalin odbyło się seminarium „Archiwizacja dźwięku w erze multimediiów — koncepcja organizacji systemu, przebieg technicznego procesu archiwizacji, bazy danych i redystrybucja zbiorów”. Referat wprowadzający wygłosiła Grażyna Kopeć, dyrektor Archiwum Polskiego Radia S.A. W dyskusji panelowej udział wzięli, obok pracowników mediów, m.in. zaproszeni przedstawiciele archiwów państwowych: dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, Ewa Podgórska, dyrektor ADM, Krzysztof Pątek, dyrektor Centrum Reprografii i Digitalizacji Dokumentów. Uczestnicy seminarium najczęściej poruszali takie zagadnienia, jak: brak standardów digitalizacji, brak pewności, co do trwałości nowych nośników cyfrowych, obawa przed trudnościami odczytu starszych technologii zapisu. Taśma magnetyczna do zapisu dźwięku jest nośnikiem sprawdzonym, o długotrwałej żywotności zapisu — jednak w najbliższych latach przestanie być produkowana, w związku z przechodzeniem nadawców na zapisy cyfrowe i w pełni skomputeryzowane studia radiowe. Uczestnicy sesji mieli okazję zwiedzić nową siedzibę Radia Koszalin oraz zapoznać się z aparaturą rozgłośni i techniką nadawania programu.

AP W SUWAŁKACH

- 22 XI 2003 r. archiwum we współpracy z Augustowsko-Suwalskim Towarzystwem Naukowym i Muzeum Okręgowym w Suwałkach zorganizowało sesję naukową pt. „Samorządy miejskie na Suwalszczyźnie w XIX i XX wieku”. Referaty wygłosili m.in. pracownicy archiwum Sławomir Filipowicz („Samorząd miejski w Suwałkach w XIX w.”) i Tadeusz Radziwonowicz („Suwalski samorząd 1944–1950”). Sesji towarzyszyła ekspozycja wybranych dokumentów archiwalnych, wytworzonych przez władze Augustowa, Sejn i Suwałk w XIX i XX w.

AP W SZCZECINIE

- 27 XI 2003 r. w Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie odbyła się sesja naukowa, której współorganizatorem było archiwum szczecińskie, na temat „Pomorze militarne XII–XXI wiek”. Uczestnikami jej byli historycy z polskich ośrodków uniwersyteckich (UW, UAM, UŁ, UG, US) oraz z zagranicy: dr J. M. Eskin z Rosyjskiego Archiwum Państwowego Akt Dawnych oraz dr I. Karpiejew z Rosyjskiego Archiwum Państwowego

Wojskowo-Historycznego. Problematyka sesji dotyczyła wojen i konfliktów w dziejach Pomorza. Jej plonem będzie publikacja zawierająca m.in. informacje o źródłach archiwalnych do dziejów militarnych Pomorza Zachodniego w archiwach krajowych i zagranicznych.

AP W TORUNIU

- 10 XII 2003 r. zorganizowano w archiwum zebranie naukowe połączone ze spotkaniem toruńskiego oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, na którym referat pt. „Archiwistyka ukraińska w XX wieku” wygłosiła prof. Irina Borisowna Matiasz, dyrektor Państwowego Instytutu Naukowo-Badawczego Archiwistyki i Biurowości w Kijowie. Wykład spotkał się z dużym zainteresowaniem. Szczególnie dużo pytań dotyczyło historii archiwów ukraińskich w okresie stalinowskim oraz podczas II wojny światowej. Uczestnicy spotkania interesowali się również edukacją w zakresie archiwistyki na Ukrainie, archiwami niepaństwowymi oraz zasadami udostępniania.

2. SZKOLENIA

AAN

- W dniach 19–21 V 2003 r. Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP oraz AAN zorganizowały szkolenie dotyczące postępowania z dokumentacją techniczną. Wzięło w nim udział 17 osób z archiwów państwowych oraz jeden pracownik naukowy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Program szkolenia obejmował zagadnienia dotyczące rodzajów dokumentacji technicznej, jej występowania i obiegu, kryteriów selekcji i oceny. Omówiono również metody opracowywania dokumentacji technicznej i konstrukcyjno-technologicznej, a także problemy nadzoru archiwów państwowych nad archiwami jednostek projektowania. Uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z bazą danych KITA. Zajęcia miały formę zarówno wykładów, jak i ćwiczeń w grupach.

AP W KATOWICACH

- W dniach 1–4 XII 2003 r. Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP we współpracy z AP w Katowicach zorganizował szkolenie w zakresie postępowania z dokumentacją kartograficzną. Uczestniczyły w nim 23 osoby. Kurs poświęcony został omówieniu przepisów regulujących postępowanie z dokumentacją kartograficzną, w tym przepisów obowiązujących, dotyczących państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego oraz

dokumentacji geologicznej. W trakcie szkolenia omówiono również metody porządkowania i ewidencjonowania materiałów kartograficznych oraz zasady funkcjonowania bazy danych MAPY. Uczestnicy otrzymali płytę CD z nagrany programem bazy MAPY i podręcznikiem użytkownika, instrukcją porządkowania dokumentacji kartograficznej w archiwach państwowych oraz wybranymi przepisami dotyczącymi postępowania z dokumentacją geodezyjną i kartograficzną.

AP W KIELCACH

- W dniach 2–4 i 10–11 XII 2003 r. – w ramach współpracy archiwum kieleckiego ze Świętokrzyskim Urzędem Wojewódzkim w Kielcach — kierownik oddziału nadzoru archiwalnego i gromadzenia zasobu wraz z przedstawicielem wydziału organizacyjno-prawnego urzędu wojewódzkiego przeprowadzili szkolenie kancelaryjno-archiwalne pracowników Urzędu Miasta w Kielcach, w którym uczestniczyło 335 osób.

3. WSPÓLPRACA Z LOKALNYMI WŁADZAMI I INSTYTUCJAMI NAUKOWO-KULTURALNYMI

AAN

- 17 XII 2003 r. — w gmachu XXI Liceum Ogólnokształcącego im. H. Kołłątaja miała miejsce prezentacja wystawy „Katyń — walka o prawdę”, zorganizowana dla nauczycieli historii szkół średnich dzielnicy Warszawa-Ochota. Następnie odbyła się krótka prelekcja o historii i zbiorach AAN, w której uczestniczył też burmistrz Ochoty, Maurycy Komorowski. Zasadniczym celem spotkania było nawiązanie współpracy z gronem pedagogicznym w zakresie wykorzystania zasobu AAN jako materiałów pomocniczych do organizacji lekcji historii i pokazów tematycznych dla uczniów szkół średnich;

ADM

- 8 X 2003 r. — archiwum udostępniło swoje zbiory organizatorom wystawy fotograficznej „Papieski Kraków”, zorganizowanej w rocznicę 25-lecia pontyfikatu Jana Pawła II przez muzeum Historii Fotografii w Krakowie. Wystawę, którą otworzył kardynał Franciszek Macharski w obecności władz samorządowych i terytorialnych, można było oglądać w Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach — w dolnej części bazyliki.

AP W BYDGOSZCZY

- dr Janusz Kutta, dyrektor archiwum, uchwałą Nr II/XII/134/03 z dnia 31 X 2003 r. został powołany do składu Rady Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie.

AP W CZĘSTOCHOWIE

- 24 X 2003 r. — w gmachu Biblioteki Narodowej w Warszawie została otwarta wystawa „Dziedzictwo wydawnicze Częstochowy”, nad którą patronat objęli: Tadeusz Wrona, Prezydent Miasta Częstochowy, oraz Michał Jagiełło, dyrektor Biblioteki Narodowej. Wystawa zorganizowana przez Bibliotekę Publiczną im. Wł. Biegańskiego w Częstochowie, Bibliotekę Jasnogórską, Archiwum Państwowe w Częstochowie oraz Urząd Miasta Częstochowy była pierwszą prezentacją tego typu w ramach cyklu wystaw: „Częstochowa — Polsce”. Obok prezentowanych starodruków, w tym dzieł Bonawetury Meressa, Teodora Grubera, Waleriana Szawelskiego, Grzegorza Tereckiego i in. ze zbiorów Biblioteki Jasnogórskiej i Biblioteki Publicznej wystawiono również dokumenty rejestrowe częstochowskich oficyn drukarskich, dokumenty cechowe, druki ulotne, afisze i plakaty ze zbiorów archiwum. Ekspozycja była dostępna dla mieszkańców Warszawy do 10 XII 2003 r., a następnie została przeniesiona do Częstochowy, gdzie w dniu 17 XII w Pawilonie Wystawowym Muzeum Częstochowskiego nastąpiło jej uroczyste otwarcie. Zainteresowani prezentowanymi obiektami mają możliwość zwiedzania wirtualnego poprzez stronę www.czestochowa.um.gov.pl/miasto/kultura/CzestochowaPolsce.

AP W GDAŃSKU

- 15 XII 2003 r. — zostało podpisane porozumienie pomiędzy Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, Dyrektorem Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Gdańsku, Dyrektorem Archiwum Państwowego w Gdańsku oraz Dyrektorem Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku w sprawie współpracy w zakresie realizacji zintegrowanej ewidencji materiałów źródłowych o zabytkach w województwie pomorskim. Powstała ewidencja elektroniczna ma na celu usprawnienie prac naukowo-badawczych dotyczących zabytków, wykonywanie opracowań konserwatorskich, a także popularyzację wiedzy o zabytkach. Uczestnicy porozumienia zobowiązali się do popularyzowania rezultatów swoich prac poprzez organizowanie sesji naukowych, warsztatów, wystaw, działalność wydawniczą oraz tworzenie, w razie potrzeby, instrumentów organizacyjnych, służących do korzystania z

funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, przeznaczonych do realizacji wspólnych celów. Ewidencja, częściowo, będzie miała charakter niekomercyjny, częściowo natomiast zostanie skomercjalizowana w celu generowania środków finansowych na wspieranie działań w zakresie ochrony i popularyzowania zabytków województwa pomorskiego.

AP W KATOWICACH

- 1 X 2003 r. — w Muzeum Miejskim w Zabrze odbyło się otwarcie wystawy „Konkurs na herb Zabrza przed 1945 r.”, której współorganizatorem był oddział gliwicki archiwum;
- 3 X 2003 r. — w Muzeum w Gliwicach otwarta została wystawa pt. „Górny Śląsk w dawnych mapach”, zorganizowana we współpracy z oddziałem gliwickim archiwum;
- 6 X 2003 r. — w Książnicy Beskidzkiej w Bielsku-Białej otwarto dla zwiedzających wystawę „Historia bielskich skrzydeł”, na którą udostępnione zostały dokumenty z oddziału archiwum w Bielsku-Białej;
- 23 X 2003 r. — oddział gliwicki archiwum współpracował z pracownikami Muzeum w Gliwicach przy organizacji wystawy „Ewangelicy w Gliwicach”, którą otwarto w gmachu muzeum;
- 25 X 2003 r. — w salach ekspozycyjnych Zespołu Zamkowo-Parkowego w Żywcu została zorganizowana, jako impreza towarzysząca konferencji naukowej pt. „Żywiec—Habsburgowie—Polska Akademia Umiejętności w dwudziestoleciu międzywojennym” oraz „Dniom otwartym”, wystawa pt. „Żywieccy Habsburgowie i ich wkład w życie gospodarcze, naukowe i kulturalne Polski”. Prezentowane dokumenty pochodziły ze zbiorów oddziału żywieckiego archiwum Na otwarcie wystawy przybyli m.in.: książe Karol Stefan Habsburg z córką Marią Krystyną, prof. dr hab. Jerzy Wyrozumski i prof. dr hab. Stanisław Grodziski, Edward Płonka, poseł na Sejm RP, Andrzej Zieliński, starosta powiatu żywieckiego oraz władze miasta Żywca z burmistrzem, Antonim Szlagonem na czele. Wystawę można było oglądać do 30 XI 2003 r. w salach ekspozycyjnych Starego Zamku w Żywcu.

AP W KRAKOWIE

- 13 XI 2003 r. — otwarta została wystawa pt. „Z dziejów małych i średnich przedsiębiorstw w Krakowie, czyli 153 lata samorządu gospodarczego”, przygotowana we współpracy archiwum krakowskiego z Izbą Przemysłowo-Handlową w Krakowie. Instytucja ta, wpisana od lat w historię Krakowa i regionu, postanowiła uczcić jubileusz 153 lat istnienia zorganizowaniem pierwszej w swoich dziejach wystawy. Ekspozycja podzielona została na dwie części. Pierwsza ukazywała dzieje Izby Przemysłowo-

Handlowej w Krakowie od momentu jej powstania w 1850 r. aż do likwidacji przez władze w 1950 r. W tej części zaprezentowano najstarsze dokumenty Izby: statuty, protokoły posiedzeń, fotografie prezesów i dyrektorów, a także pierwszych siedzib instytucji wraz z własnym budynkiem — Domem pod Globusem, wydawane czasopisma i publikacje książkowe. Szczególnie interesujące były dokumenty dotyczące jej likwidacji. Ekspozycje ilustrowały zamknięcie tej szacownej, obchodzącej w 1950 r. swoje stulecie instytucji niemalże w ciągu jednego dnia oraz rozproszenie jej majątku, biblioteki i archiwaliów w kilkunastu różnych miejscach. Część druga poświęcona była małym i średnim krakowskim firmom. Materiały pokazane na wystawie pochodziły zarówno z zespołu akt „Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie”, jak i z archiwaliów pozostałych po istniejących od XIX w. krakowskich firmach. Zaprezentowano szeroki wybór druków reklamowych, winiet, not, rachunków, cenników i katalogów. Kilka firm pokazano szerzej, m. in. Firmę Anastazego Froncza, Skład towarów kolonialnych J. F. Fischera, Firmę Jakóba Grossa, Zakład Introligatorsko-Galanteryjny Roberta Jahody, Firmę Aleksandrowicz i Synowie oraz zakłady Sucharda. Tę część wystawy dopełniały fotografie archiwalne przedstawiające siedziby firm oraz reklamy na fasadach krakowskich kamienic. Wystawę można było oglądać do 4 I 2004 r. w siedzibie Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie przy ul. Floriańskiej 3. Jej autorkami były: Jadwiga Szyposz, Barbara Michalik-Russek i Iwona Fischer.

- 25 XI 2003–15 I 2004 r.— w sali wystawowej Biblioteki Jagiellońskiej przy Al. Mickiewicza 22 można było oglądać wystawę „Wychodźstwo z Galicji. Kraków — centrum organizacji ruchu emigracyjnego na przełomie XIX i XX wieku”. Jej pomysłodawcą był historyk prawa dr Grzegorz M. Kowalski, asystent w Katedrze Konstytucjonalizmu i Ustrojów Państwowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przeprowadził on szeroką kwerendę, dotyczącą emigracji galicyjskiej, w zbiorach archiwum krakowskiego. Jej efektem była przede wszystkim praca doktorska „Postępowania w sprawach o przestępstwa emigracyjne przed Sądem Krajowym Karnym w Krakowie w latach 1897–1918. Z badań nad dziejami polskiego wychodźstwa”, obroniona w 2002 r. W trakcie prowadzonej kwerendy okazało się jednak, iż odszukane materiały archiwalne mają walory wystawowe i należałoby je udostępnić szerokiej publiczności w formie ekspozycji poświęconej polskiej emigracji. W inicjatywę wystawienniczą włączyły się: Biblioteka Jagiellońska, Archiwum Państwowe w Krakowie, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Urząd Miasta Krakowa. Wszystkie prezentowane archiwalia

pochodziły z zasobu archiwum krakowskiego, natomiast druki i wydawnictwa dotyczące emigracji ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej. Pokazano m. in. dawne paszporty, przepisy dotyczące wyjazdów zarobkowych za granicę, oferty i ogłoszenia biur emigracyjnych, rozkłady jazdy, bilety, szyfkarty, druki ulotne, legitymacje agentów werbujących emigrantów. Przedstawiono druki, cenniki i reklamy działających w Galicji firm przewozowych, m.in. Kompanii Okrętowej Austro-Americana w Trieście, Canadian Pacific Railway Company i Kompanii okrętowej Hamburg-Amerika Linie. Zaprezentowano także akta Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego w Krakowie, Towarzystwa Opieki nad Wychodźcami „Opatrzność” w Krakowie i Lwowie oraz wybór czasopism z przełomu XIX i XX w. poświęconych zagadnieniom emigracyjnym. Wystawie towarzyszył katalog oraz promocja książki Grzegorza M. Kowalskiego *Przestępstwa emigracyjne w Galicji 1897–1918*. Autorami wystawy byli Danuta Bromowicz (BJ) i Grzegorz M. Kowalski (UJ).

AP W LUBLINIE

- 7–8 XI 2003 r. — w Berlinie odbyło się piąte spotkanie niemiecko-polskiej grupy dyskusyjnej do spraw edycji źródłowych (Deutsch-Polnischer Gesprächskreis zur Quelledition). Uczestniczył w nim Piotr Dymmel, dyrektor AP w Lublinie. W trakcie obrad wygłosił referat pt. „Zwischen Original und Kopie. Probleme bei der Edition der ‚Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae’ des Jan Długosz”.

AP W ŁODZI

- 2 XII 2003 r. — w archiwum łódzkim utworzono zespół kartograficzny, którego zadaniem będzie współpraca z Wydziałem Geodezji i Katastru Gruntowego Urzędu miasta Łodzi przy wydaniu *Atlasu historycznego Łodzi*.
- XII 2003 r. — pracownicy archiwum w ramach współpracy z Uniwersytetem Łódzkim przeprowadzili zajęcia ze studentami z Katedry Geografii Miast i Turyzmu oraz Katedry Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych tej uczelni. Ich celem było przygotowanie przyszłych autorów monografii regionalnych do szerokiego korzystania z archiwaliów. W ramach tej współpracy Julian Baranowski, starszy kustosz AP w Łodzi, wygłosił wykład dla studentów katedry Kulturoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego na temat „Getto Łódzkie i zagłada jego mieszkańców”.
- XII 2003 r. — pracownicy archiwum współpracowali ze studentami Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, pracującymi nad filmem poświęconym przeszłości Łodzi, udostępniając im materiały archiwalne.

- I 2004 r. — w ramach współpracy z UŁ pracownicy archiwum przeprowadzili zajęcia dla studentów trzeciego i czwartego roku historii na temat zasobu archiwum oraz akt z okresu II Rzeczypospolitej, a także możliwości korzystania z nich.

AP W RADOMIU

- X, XII 2003 r. — w ramach współpracy z lokalnymi ośrodkami naukowymi pracownicy archiwum (mgr Anna Dłużewska, mgr Kazimierz Jaroszek i dr Sebastian Piątkowski) zostali zaproszeni do udziału w konferencjach i sesji naukowej: „Z dziejów spółdzielczości na centralnych ziemiach polskich w XX wieku”, „Parafia katolicka na tle przemian społecznych, politycznych i gospodarczych XVI–XIX wieku”, „Powstanie styczniowe 1863–1864 w guberni radomskiej: ludzie— wydarzenia— kontrowersje”. Ich organizatorami były: Radomskie Towarzystwo Naukowe, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, administracja samorządowa oraz Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

AP W SZCZECINIE

- 21 XI 2003 r. — w archiwum szczecińskim przebywała 35-osobowa grupa historyków, kronikarzy regionalnych i genealogów z Greifswaldu. Z inicjatywą takiego spotkania wystąpiło Pommersches Landesmuseum w Greifswaldzie. Już wcześniej archiwiści szczecińscy wygłaszali wykłady i prezentowali dokumenty dla podobnych grup z Niemiec, szczególnie z Meklemburgii. Podczas spotkania przedstawiono dzieje i zasób archiwum w Szczecinie, ciekawsze zbiory i ich znaczenie w obecnie prowadzonych badaniach naukowych. Szczególne zainteresowanie wzbudziły księgi metrykalne i urzędu stanu cywilnego.

AP W TORUNIU

- 24 X 2003 r. — archiwum toruńskie przyłączyło się do obchodów 150. rocznicy odsłonięcia pomnika Kopernika w Toruniu, udostępniając ze swoich zbiorów akta miejskie, dzięki którym możliwe stało się przygotowanie koncertu Toruńskiej Orkiestry Kameralnej, będącego dokładnym powtórzeniem tego z 1853 r., kiedy odsłaniano pomnik wielkiego astronoma.
- 18 XII 2003 r. — w Ratuszu Staromiejskim odbył się, z okazji 770 rocznicy nadania Toruniowi praw miejskich, uroczysty „Wieczór Toruński”. Jego organizatorami były: Towarzystwo Miłośników Torunia i Muzeum Okręgowe w Toruniu. Archiwum toruńskie miało również w nim swój udział, udostępniając ze swoich zbiorów odnowiony przywilej

lokacyjny miasta Torunia z 1251 r. wraz z drewnianą tubą. Przywilej, w postaci reprodukcji na specjalnej płycie, był także eksponowany w trakcie uroczystej sesji Rady Miasta Torunia w dniu 30 XII 2003 r.

- We współpracy z Instytutem Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu wykonane zostały zdjęcia cyfrowe planów miasta Torunia, które przechowywane są w zasobie archiwum. Zostaną one umieszczone na stronie [www Cartographia Thoruniana](http://www.Cartographia.Thoruniana) (na portalu historycznym *Historicus*), z odnośnikiem do niej na stronie [www archiwum toruńskiego](http://www.archiwum.torunskiego).

AP M. ST. WARSZAWY

- 14 X–22 XII 2003 r. — archiwum warszawskie wspólnie z Państwowym Muzeum Archeologicznym przygotowało wystawę na temat „Arsenał Warszawski — siedziba Państwowego Muzeum Archeologicznego”.
- 15 XII 2003 r. — w siedzibie archiwum przygotowano promocję 15. tomu „Rocznika Mazowieckiego” zorganizowaną we współpracy z Mazowieckim Towarzystwem Naukowym.

4. NABYTKI I DAROWIZNY

AAN

- 2 X 2003 r. — gościem archiwum była Jadwiga Malińska, która przekazała do zasobu Archiwum zebrane przez jej męża dokumenty Ruchu „Miecz i Pług”;
- 3 X 2003 r. — w trakcie wizyty w archiwum Jana Gozdawy-Gołębiowskiego uzgodniono warunki przekazania do zasobu AAN zgromadzonych przez niego archiwaliów Obszaru Warszawa Armii Krajowej;
- 22 X 2003 r. — gościem archiwum była delegacja środowiska organizacji „Polska Niepodległa”, której zaproponowano przekazanie do zasobu AAN akt organizacji;
- 4 XI 2003 r. — archiwum zaprosiło Eugeniusza Ajewskiego, członka Rady Naczelnej Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, z którym omówiono dalszą współpracę pomiędzy archiwum a Radą;
- 10 XII 2003 r. — w trakcie wizyty przedstawicieli Zarządu Głównego Związku Powstańców Warszawskich, uzgodniono kwestie związane z przejściem do zasobu AAN archiwaliów Związku;

- 16 XII 2003 r. — Zarząd Główny Związku Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych uroczysto przekazał do zasobu archiwum zbiór prasy;
- Z ważniejszych i większych nabytków ostatniego kwartału 2003 r. należy wymienić: przejęcie zespołów akt:
  - „Komitetu Kinematografii w Warszawie” (456 j.a. z lat 1987–2000, zawierających m.in. protokoły posiedzeń komitetu, materiały dotyczące organizacji i działalności wytwórni i agencji filmowych, współpracy komitetu z zagranicą);
  - „Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie” (345 j.a. z lat 1980–2002, zawierających m.in. archiwalia „Gabinetu Prezesa i Dyrektora Generalnego Urzędu” oraz „Departamentów Nadzoru Ubezpieczeń Społecznych i Realizacji Świadczeń Zdrowotnych”);
  - „Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie” (463 j.a. z lat 1980–1991, zawierających akta wnoszonych przed sąd skarg obywateli indywidualnych i przedsiębiorstw na niekorzystne dla nich decyzje urzędów administracji państwowej);
  - „Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w Warszawie” (1907 j.a. dokumentów komórek organizacyjnych resortu z lat 1957–1986);
  - „Urzędu Patentowego PRL w Warszawie” (369 j.a. z lat 1965–1987, dotyczących zgłaszanych do urzędu wynalazków oraz wzorów zdobniczych i użytkowych).

AP W KIELCACH

- X – XI 2003 r. — zasób archiwum wzbogacił się o zespoły akt „Państwowej Inspekcji Handlowej — Okręgowy Inspektorat w Kielcach” (z lat 1952–1978, 225 j.a.) oraz „Powszechnej Kasy Oszczędności Oddział Wojewódzki w Kielcach” (z lat 1954–1976, 32 j.a.).

AP W LUBLINIE

- W ostatnim kwartale 2003 r. zasób archiwum wzbogacił się o archiwalia podarowane przez prof. Stanisława Bujaka. Darczyńca przekazał materiały z archiwum Woronieckich z Huszlewa, w tym szczególnie cenny sumariusz tego archiwum pochodzący z 1815 r. Wzbogacą one przechowywany w archiwum zespół akt rodowych tej rodziny.
- Z okazji „Dni Otwartych” dr Marek Łoś podarował archiwum dwa dyplomy honorowe z 1870 i 1965 r., które zostały włączone do spuścizny tej rodziny.

- W grudniu 2003 r. archiwum zakupiło plan gruntów włościńskich wsi Karczmińska z 1876 r., który włączono do zbioru planów uwłaszczeniowych w zespole „Urząd Gubernialny Lubelski”.

AP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM

- W darze od Pani Ewy Uszyńskiej, mieszkanki Piotrkowa Trybunalskiego, archiwum otrzymało materiały Związku Bojowników o Wolność i Demokrację Oddziału w Piotrkowie Trybunalskim z lat 1970–1989 w ilości 6 j.a., oraz Stowarzyszenia Żołnierzy Armii Krajowej Oddziału Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z lat 1989–1991 w ilości 3 j.a. Materiały te zawierają relacje i wspomnienia, ankiety uczestników II wojny światowej oraz protokoły z posiedzeń komisji własnych. Ponadto Pani Uszyńska przekazała 21 egzemplarzy prasy konspiracyjnej z lat 1943–1944.

5. POPULARYZACJA

AAN

- 9 XI 2003 r. — w AAN przebywała ekipa Telewizji „Polonia”, która zrealizowała program dokumentalny o Edwardzie Rydzu-Śmigłym.
- X–XII 2003 r. — pracownicy archiwum przygotowali i przeprowadzili prelekcje dotyczące historii i działalności bieżącej AAN dla kilku grup zorganizowanych: studentów Uniwersytetu Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (20 X), uczniów Zespołu Szkół im. gen. Grot-Roweckiego w Jędrzejowie (18 XI), uczniów Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych nr 1 w Warszawie (8–10, 12 XII).

AP W KRAKOWIE

- 13 X 2003 r. — w sali wystawowej Archiwum Nauki Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk przy ul. św. Jana 26 w Krakowie została otwarta wystawa „Nietypowe, nieznanne, ciekawe... Wystawa osobliwości ze zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie w 125-lecie istnienia” uświetniająca obchody jubileuszowe. Założeniem wystawy było pokazanie różnorodności krakowskich archiwaliów. Wybrano eksponaty nietypowe, które właściwiej nazwać należałoby muzealiami. Były wśród nich domniemane fragmenty szat królewskich po Władysławie Warneńczyku i Stefanie Batorym, pukle włosów słynnych postaci, m.in., Jana Śniadeckiego, portfel i teka gen. Józefa Chłopickiego, bilety wizytowe polskich artystów (m.in. Wincentego Pola, Stanisława Wyspiańskiego), rysunki Józefa Mehoffera, wykonane na skrawkach codziennych gazet, fartuszki i szarfy masońskie, a także tłoki pieczętne, odznaczenia, banknoty, elementy uzbrojenia. Na wystawie pokazano również typowe archiwalia dobrane pod kątem ukazania rozmaitych ciekawostek historycznych i obyczajowych. Tę część eksponatów reprezentowały m.in. listy tureckie, zaszyfrowana staropolska korespondencja, XVI-wieczne gęsie pióro, dokument pergaminowy zaopatrzony w specjalną skórzaną sakwę z kieszonką na pieczęć, tajne miniaturowe księgi, zabawne wizerunki sławnych osób (np. zdjęcia Andrzeja Potockiego przebranego za kobietę i kolaże fotograficzne przedstawiające pracowników Biblioteki Jagiellońskiej). Dobór eksponatów miał na celu ukazanie, iż ze zbiorów archiwalnych korzystać powinni nie tylko historycy, ale również historycy sztuki, teatrologi, orientaliści, prawnicy, entuzjaści motoryzacji, badacze rozwoju przemysłu, medycyny, obyczajowości. Wystawę, przygotowaną przez Iwonę Fischer, można było oglądać w dniach 13–24 X 2003 r.

AP W OPOLU

- 12 XII 2003 r. — w archiwum opolskim została otwarta wystawa pt. „Stan wojenny — spojrzenie po dwudziestu latach.” Wernisaż miał uroczysty przebieg. Zaszczycili go swoją obecnością m.in.: prezydent miasta Opola Ryszard Zembaczyński, ks. bp Jan Kopiec, sufragan diecezji opolskiej, przedstawiciele świata nauki, kultury i mediów. Materiały prezentowane na wystawie, zostały przygotowane do ekspozycji przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu. Na wystawie zaprezentowano bogaty zbiór fotografii, dokumentów i ulotek z tego okresu. Cieszyła się ona dużym zainteresowaniem osób, które były świadkami tych wydarzeń. Wystawę

zwiedziły również liczne grupy młodzieży szkolnej, która wydarzenia związane ze stanem wojennym zna z lekcji historii lub z opowiadań dorosłych.

AP W PRZEMYŚLU

- 7 XI 2003 r. — w ramach obchodów 85. rocznicy powstania Garnizonu Wojska Polskiego w Przemyślu otwarto okolicznościową wystawę w archiwum przemyskim. Większość materiałów, zaprezentowanych na wystawie, pochodziła ze zbiorów archiwum. Uzupełniały je dokumenty, fotografie, książki i eksponaty wypożyczone przez 14. Brygadę Obrony Terytorialnej, Klub Garnizonowy, Parafię Garnizonową w Przemyślu i osoby prywatne. Na ekspozycję wystawową składały się głównie dokumenty: rozkazy, meldunki, sprawozdania, relacje uczestników walk; druki ulotne: obwieszczenia dowództw wojskowych, zaproszenia i programy obchodów rocznicowych z udziałem wojska; afisze imprez kulturalnych i sportowych zorganizowanych przez wojsko oraz fotografie archiwalne i współczesne. Pokazano również okolicznościowe wydawnictwa — jednodniówki opublikowane przez jednostki i instytucje wojskowe w Przemyślu, przykładowe doniesienia prasy przemyskiej na temat wojska, publikacje książkowe i artykuły w czasopismach naukowych, poświęcone dziejom garnizonu WP w Przemyślu, a także archiwalny plan miasta z 1920 r. Atrakcyjność wystawy zwiększały ponadto liczne i ciekawe eksponaty: mundury wojskowe, odznaczenia, odznaki, medale, proporczyki i modlitewniki żołnierskie. Pod względem chronologicznym wystawę rozpoczynały materiały dotyczące odzyskania niepodległości przez Polskę i walk polsko-ukraińskich o Przemyśl w listopadzie 1918 r. oraz archiwalia, ukazujące organizowanie dowództw, jednostek i instytucji WP w Przemyślu w latach 1919–1921. Następnie zaprezentowano działalność Dowództwa Okręgu Korpusu Nr X w Przemyślu w latach 1921–1939 i sylwetki jego kolejnych dowódców, a także formy pracy instytucji i stowarzyszeń wojskowych zajmujących się propagowaniem sportu i organizacją życia kulturalnego. Przedstawiono również poszczególne jednostki WP, stacjonujące w Przemyślu w okresie II Rzeczypospolitej, i ich udział w działaniach wojennych we wrześniu 1939 r. Druga część wystawy dotyczyła dziejów garnizonu przemyskiego od roku 1944 do czasów nam współczesnych. Ukazywała formowanie i szkolenie WP w Przemyślu w latach 1944–1946, udział jednostek WP i Wojsk Ochrony Pogranicza w walkach z formacjami Ukraińskiej Powstańczej Armii w okolicy Przemyśla w latach 1945–1947 oraz prezentowała poszczególne jednostki WP, WOP i Straży Granicznej RP, stacjonujące w Przemyślu od roku 1944 do dnia dzisiejszego. Szczególnie dużo miejsca poświęcono

14. Brygadzie Pancерnej Ziemi Przemyskiej im. Hetmana Jana Karola Chodkiewicza (1993–2000 r.), Batalionowi Polsko-Ukraińskiemu Sił Pokojowych ONZ (od 1998 r.) i 14. Brygadzie Obrony Terytorialnej im. Hetmana Jerzego Sebastiana Lubomirskiego (od 2000 r.). Wystawa cieszyła się dużą frekwencją, zwłaszcza młodzieży szkolnej oraz żołnierzy i kombatantów Wojska Polskiego.

AP W RADOMIU

- 20 XI 2003 r.— archiwum zorganizowało wystawę pt. „Tradycje społecznego ruchu naukowego w Radomiu i regionie radomskim”, prezentującą materiały (plakaty, afisze, druki ulotne, statuty, wydawnictwa i in.) dotyczące dziejów lokalnych organizacji pozarządowych w XIX i XX w. Została ona zaprezentowana w Ośrodku Kultury i Sztuki „Resursa Obywatelska”, towarzysząc uroczystościom związanym z 40-leciem istnienia Radomskiego Towarzystwa Naukowego. W trakcie tych uroczystości przedstawiciele archiwum odebrali Medal „Bene Meriti”, przyznany instytucji przez władze RTN.

AP W SIEDLCACH

- 22 X 2003 r. — dr Urszula Głowacka-Maksymiuk, dyrektor archiwum siedleckiego, wzięła udział w spotkaniu autorskim z uczniami i nauczycielami Technikum Ekonomicznego w Siedlcach. Oprócz prezentacji publikacji biograficznej Aleksandra z książąt Czartoryskich Ogińska autorka przedstawiła zebranym historię, zasób oraz dokonania siedleckiego archiwum.
- 25 XI 2003 r. — mgr Krystyna Jastrzębska, pracownik archiwum siedleckiego, wzięła udział w promocji swojej monografii *Dzieje zaścianka szlacheckiego Jastrzębie*, zorganizowanej w Szkole Podstawowej w Jastrzębiach Śmiarach. Spotkanie połączone było z pokazem kopii dokumentów z zasobu AP w Siedlcach.
- 16 XII 2003 r. — dr Urszula Głowacka-Maksymiuk, dyrektor archiwum siedleckiego, w ramach cyklu otwartych spotkań historycznych, organizowanych przez Siedleckie Towarzystwo Naukowe, przedstawiła prelekcję na temat „Siedlce w czasach księżnej Aleksandry Ogińskiej”.
- 17 XII 2003 r. — na antenie „Telewizji Siedlce” odbyła się emisja programu „Magazyn historyczny” przygotowanego przez mgr. Grzegorza Welikę, pracownika archiwum siedleckiego. Program nagrany w archiwum dotyczył prasy podziemnej przechowywanej w jego zasobie.

AP W TORUNIU

- 5–11 XII 2003 r. — archiwum toruńskie we współpracy z Instytutem Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu zorganizowało wystawę „Pieczęcie i herb Torunia na tle sfragistyki miast polskich” jako imprezę towarzyszącą konferencji sfragistycznej „Stan i perspektywy badań nad sfragistyką ziem dawnej Rzeczypospolitej”. Główną część wystawy stanowiły pieczęcie i herby Torunia od okresu średniowiecza po wiek XX. W pierwszym dniu wystawy prezentowane były także współczesne insygnia władzy miasta Torunia, w tym: łańcuch prezydenta miasta Torunia, łańcuch przewodniczącego rady miejskiej, sztandar, tłoki pieczęci, laska i dzwonek przewodniczącego rady, symboliczny klucz do bram miasta i in. Dużym zainteresowaniem zwiedzających cieszyły się pieczęcie niemal 50 miast polskich, którymi opatrzone były dokumenty, datowane od średniowiecza do XVIII w. Uzupełnienie wystawy stanowiły odlewy pieczęci miast polskich z okresu średniowiecza, wypożyczone z Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, oraz projekty współczesnych herbów województwa kujawsko-pomorskiego, jego powiatów i gmin. Wystawę zwiedziło ok. 260 osób, w tym uczestnicy konferencji, grupy studentów, uczniów oraz inni.
- 28 X 2003 r. — zorganizowano specjalny pokaz dla Towarzystwa Miłośników Muzeum Toruńskiego, w którym udział wzięli: młodzież szkolna oraz pracownicy Muzeum Okręgowego w Toruniu. Uczestnicy pokazu zapoznali się z historią archiwum toruńskiego, zasadami korzystania z zasobu oraz obejrżeli oryginały dokumentów i ksiąg z okresu staropolskiego. Ponadto zorganizowano dwa pokazy dla grup studentów historii.

AP M. ST. WARSZAWY

- 1 XI 2003 r. — Ryszard Wojtkowski, dyrektor archiwum, był gościem Radia BIS, które przygotowało audycję poświęconą „Dniom Otwartym” w archiwach państwowych.
- Archiwum warszawskie w ramach popularyzacji zasobu przeprowadziło pokazy archiwaliów dla delegacji archiwów ukraińskich, studentów Uniwersytetu Warszawskiego oraz uczniów szkoły średniej Warszawie.

AP W ZAMOŚCIU

- 6–17 XI 2003 r. — archiwum zamojskie zorganizowało okolicznościową wystawę „W drodze do niepodległości — Zamość w latach 1914–1920”, na której zaprezentowano nigdy dotąd nieeksponowane afisze z zasobu archiwum, związane tematycznie z tym okresem. Przygotowano również z tej okazji okolicznościową ulotkę. Nie licząc

wspólnych ekspozycji z zamojskim muzeum, była to pierwsza samodzielna wystawa archiwum od 1960 r. Cieszyła się dużym zainteresowaniem zwiedzających, zwłaszcza licznych w dniu 11 listopada, gdy przed ratuszem odbywały się tradycyjnie uroczystości państwowe. Wystawę obejrzeliby wówczas przedstawiciele władz miasta z prezydentem miasta Marcinem Zamoyskim na czele. Informacje o ekspozycji prezentowane były w lokalnej telewizji, o wystawie pisała także regionalna prasa.

6. DNI OTWARTE ARCHIWÓW

AAN

- 10–11 X 2003 r. — „Dni Otwarte” w AAN przebiegały pod hasłem „Jak ptaki z rozbitych gniazd. Losy polskich rodzin w latach 1939–1956 w świetle archiwaliów przechowywanych w AAN”. W tych dniach archiwiści przygotowali dla gości, odwiedzających archiwum, prelekcje poświęcone losom Polaków w okresie II wojny światowej i pierwszych latach powojennych: „Powojenne migracje” (Janina Borowska, Dorota Kolwińska), „Czystki wśród swoich i obcych” (Sylwestra Jankowska, Włodzimierz Janowski, Władysław Horst), „Pod znakiem upaństwowienia” (Izabela Kopycińska), „Okupacja sowiecka — represje i opór” (Jan Bańbor), „Okupacja niemiecka — represje i opór” (Eugenia Szymczuk), „Polacy w wolnym świecie” (Edward Kołodziej), „Walka o przetrwanie” (Adam Dąbrowski). Wykładom towarzyszyły pokazy archiwaliów związanych z tą problematyką, wystawy okolicznościowe — „Sytuacja ludności polskiej w Generalnym Gubernatorstwie i próby niesienia pomocy materialnej 1939-1945”, „Losy Polaków podczas II wojny światowej” oraz prezentacje filmów dokumentalnych z zasobu Archiwum Dokumentacji Mechanicznej.

AP W CZĘSTOCHOWIE

- 10–11 X 2003 r. — w „Dniach Otwartych” w archiwum częstochowskim gościło 400 osób, które mogły wysłuchać wykładów, wziąć udział w lekcjach archiwalnych oraz zapoznać się z przygotowanymi przez pracowników archiwum prezentacjami multimedialnymi: „Ekspozyty opowiadają historię miasta i regionu — źródła historyczne w zbiorach Muzeum Częstochowskiego”, „Źródła do badań genealogicznych w Archiwum Państwowym w Częstochowie”. Duże zainteresowanie przybyłych wzbudziły dwie wystawy. Pierwsza profesjonalna, o charakterze źródłowym: „Poznaj historię swojej rodziny — źródła do badań genealogicznych w Archiwum Państwowym w Częstochowie” oraz druga prac plastycznych nadesłanych na konkurs ogłoszony przez archiwum.

Punktem kulminacyjnym „Dni Otwartych” było ogłoszenie wyników konkursu połączone z wręczeniem laureatom nagród, ufundowanych przez częstochowskich wytwórców zabawek, Urząd Miasta Częstochowy oraz Instytut Plastyki WSP w Częstochowie. Nagrody wręczał H. Rozpondek, wiceprezydent miasta Częstochowy.

- 11 X 2003 r. — w ramach „Dni Otwartych” odbyło się zebranie częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, które cieszyło się dużym zainteresowaniem wśród odwiedzających archiwum. Udział w zebraniu wzięli m.in.: dr J. Mizgalski, prorektor ds. wychowania WSP w Częstochowie, prof. T. Srogosz, dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego WSP w Częstochowie, ks. prof. Jan Związek, prof. G. Łukomski, prof. B. Szyndler i inni.
- Dużą rolę w popularyzacji idei „Dni Otwartych” odegrały media. „Gazeta Wyborcza” informowała i relacjonowała ich przebieg podczas kolejnych czterech dni. W wydaniu z 10 X 2003 r. ukazał się całostronicowy, bogato ilustrowany artykuł pt. „Historia pisana na drzewie”, omawiający konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży na drzewo genealogiczne. Ogółem prasa częstochowska opublikowała kilka artykułów i notatek prasowych.

AP W KATOWICACH

- 10–11 X 2003 r. — z myślą o „Dniach Otwartych” pracownicy archiwum katowickiego oraz jego oddziałów terenowych przygotowali cykl wystaw prezentujących archiwalia z zasobu AP w Katowicach, prezentacje baz danych oraz prelekcje dotyczące poszukiwań genealogicznych. Goście, odwiedzający archiwum, uzyskali możliwość bezpośredniego kontaktu z dokumentem dzięki następującym ekspozycjom:
  - „Katowice w kartografii”,
  - „Katowice wczoraj i dziś”,
  - „Cieszyniacy w dawnej fotografii”,
  - „Historia Ziemi Oświęcimsko-Zatorskiej”,
  - „Miasto Racibórz i powiat raciborski w fotografii — II połowa XIX wieku — lata 50. XX wieku”.

AP W KIELCACH

- 10–11 X 2003 r. — „Dni Otwarte” w archiwum kieleckim cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców, zwłaszcza zorganizowanych grup szkolnych. Uczniowie mogli wysłuchać wykładów, prezentujących metody odtwarzania genealogii rodzinnej na

podstawie dokumentów źródłowych, zapoznać się z dokumentami różnego typu oraz bazami danych, pomocnymi w wyszukiwaniu informacji o przodkach. Mogli ponadto skorzystać z punktów informacyjnych, prowadzonych przez archiwistów udzielających indywidualnych konsultacji w zakresie poszukiwań genealogicznych. Zainteresowani poszukiwaniami otrzymywali też specjalnie przygotowane „wskazówki”, jak należy prowadzić poszukiwania, słowniczek podstawowych pojęć i przygotowaną z myślą o nich publikację NDAP *Historia rodzinna*.

- 11 X 2003 r. — ogłoszono wyniki konkursu „Moi przodkowie – drzewo genealogiczne”, w którym uczestniczyli uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych. Dyplomy i nagrody książkowe przyznano w trzech kategoriach wiekowych. Prace konkursowe (wpłynęły 52 prace) posłużyły do przygotowania wystawy. Zwiedzający ją oddawali swoje głosy na najlepsze, ich zdaniem, prace. Autorowi pracy, która zgromadziła najwięcej głosów, przyznano nagrodę publiczności. Oprócz wystawy plastycznej archiwum wraz z oddziałami terenowymi przygotowało prezentacje multimedialne oraz wiele wystaw tematycznych:
  - „Dokument źródłowy podstawą w poznaniu historii swojej rodziny” — prezentującą bogactwo materiałów archiwalnych i tkwiących w nich możliwości odnajdywania wszelkiego rodzaju informacji, dotyczących przeszłości przez pryzmat historii rodzinnej;
  - „Mała ojczyzna — Kielce” — na której pokazano dokumenty źródłowe w postaci pamiątek i wspomnień znanych kielczan, afiszy, plakatów, fotografii i dokumentów dotyczących uroczystości lokalnych i imprez kulturalnych miasta, planów i dokumentacji technicznej dot. infrastruktury Kielc, danych statystycznych o ludności w różnych okresach historycznych, a także dokumenty różnych instytucji;
  - „Stary Jędrzejów w fotografii”;
  - „Starachowice w dokumencie archiwalnym”;
  - „Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach w fotografii”;
  - „Ponidzie w dokumencie archiwalnym”;
  - „Sandomierz w dokumencie archiwalnym”.
- Dużą rolę w popularyzacji inicjatywy archiwistów odegrała lokalna prasa („Echo Dnia”, „Słowo Ludu” „Gazeta Wyborcza”, „Gazeta Jędrzejowska”, „Gazeta Starachowicka”, „Tygodnik Starachowicki”, „Sandomierskie Strony”, „Tygodnik Ponidzia”, „Echo Ponidzia”) oraz rozgłoszenie radiowe („Radio – Kielce”, Radio Plus, Radio „Tak” Radio „Eska”, Radio „Leliwa”).

AP W ŁODZI

- 10–11, 13 X 2003 r. — „Dni Otwarte” w archiwum łódzkim odbywały się pod hasłem „Źródła Twojej przeszłości”. Archiwum dołożyło wielu starań, aby jeszcze przed dniami otwartymi zainteresować nimi społeczeństwo. W uroczystej inauguracji wziął udział m.in. Sylwester Pawłowski, przewodniczący rady miejskiej, Karol Chądzyński, wiceprezydent miasta Łodzi, Grzegorz Matuszak, senator RP, Ryszard Bonisławski, prezes Towarzystwa Przyjaciół Łodzi, Alicja Szymczak, prezes Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Historycznego, Symcha Keller, prezes Łódzkiej Gminy Wyznaniowej Żydowskiej, Zdzisław Szambelan, wicedyrektor Wydziału Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miasta Łodzi. Goście, odwiedzający archiwum, mogli obejrzeć wystawę dokumentów służących poszukiwaniom genealogicznym, odzwierciedlających różnorodność narodowościową Łodzi i regionu łódzkiego. Zaprezentowane akta uzupełniały fotografie, skrzynie cechowe, drzewa genealogiczne. Elementem wystawy były także czytniki, na których można było przejrzeć mikrofilmy, m.in. akt stanu cywilnego, które należą do najczęściej wykorzystywanych dokumentów przez genealogów. Wystawa archiwaliów poprzedzona została ekspozycją druków, przechowywanych w zbiorach biblioteki AP w Łodzi, zatytułowaną „Zanim sprawdzisz w aktach”, której zadaniem była — poprzez ukazanie m.in. podręczników genealogii, herbarzy, słowników biograficznych, starych ksiąg adresowych czy książek telefonicznych — pomoc genealogom amatorom w stawianiu pierwszych kroków w odszukiwaniu swoich korzeni.
- Wystawę archiwalną wzbogaciły dwie prezentacje komputerowe. Jedna z nich, przygotowana na podstawie 52 slajdów, prezentowała rodzaje dokumentacji użytecznej w w poszukiwaniach genealogicznych. Jej elementem była informacja o sposobie prowadzenia poszukiwań w aktach stanu cywilnego oraz zawartości aktów urodzenia, małżeństwa i zgonu na przykładzie wybranej jednej rodziny łódzkiej. W ciągu trzech dni przeprowadzono 16 prezentacji, w których uczestniczyło średnio 29 osób. Kolejna prezentacja, „Powroty”, pokazywała, jak należy szukać danych w księgach łódzkiego Państwowego Urzędu Repatriacyjnego.
- Dużym zainteresowaniem cieszyły się punkty konsultacyjne, przygotowane z myślą o osobach zgłaszających konkretne problemy z zakresu poszukiwań archiwalnych w zasobie archiwum łódzkiego. Dlatego zostały wyposażone w fachowe pomoce, takie jak: przewodniki, informatory dotyczące zasobu, przykładowe inwentarze archiwalne oraz

bazy komputerowe m.in. „Po mieczu i po kądzieli”. Osoby zainteresowane publikacjami z tej dziedziny mogły nabyć je na miejscu w przygotowanym z myślą o nich stoisku.

- Swoistą atrakcją stała się wydana specjalnie z tej okazji gazetka „Goniec Archiwalny”, wzorowana na XIX-wiecznej prasie łódzkiej, przybliżająca w sposób humorystyczny archiwum łódzkie.

AP W OLSZTYNIE

- 10–11 X 2003 r. — „Dni Otwarte” w Nidzicy zostały przygotowane tak, ażeby goście mogli poznać specyfikę archiwum i poszukiwać archiwalnych, od zagadnień najprostszych przez bardziej złożone, aż do maksymalnie skomplikowanych. Autorzy wystawy „Źródła i materiały do badań genealogicznych” oraz licznych imprez towarzyszących starali się uwzględnić wielokulturowość regionu nidzickiego, uwzględniając zarówno jego mazurskość, jak i mazowieckość. Ta sama idea przyświecała serii wykładów przeprowadzonych przez archiwistów („Jak podjąć badania genealogiczne”, „Genealogia rodów Poboża”).

AP W PRZEMYŚLU

- 10–11 X 2003 r. — „Dni Otwarte” w archiwum przemyskim zostały zainaugurowane otwarciem wystawy pt. „Ślady historii rodzinnych w dokumencie archiwalnym”. W spotkaniu tym uczestniczyli m.in. przedstawiciele Urzędu Miejskiego i Starostwa Powiatowego w Przemyślu, uczniowie i nauczyciele szkół przemyskich, przedstawiciele duchowieństwa, stowarzyszeń kulturalnych, lokalni badacze regionaliści, a także lokalna prasa. Obok prezentowanych dokumentów archiwalnych, stanowiących podstawę poszukiwań genealogicznych (dyplomów pergaminowych, akt metrykalnych, notarialnych, sądowych, szkolnych, spisów ludności i innych), na wystawie znalazły się także wybrane prace uczniów szkół przemyskich, nagrodzone w kolejnych edycjach konkursów organizowanych w latach 1999–2001 pod hasłem „Poznajemy korzenie swojej rodziny”. Podobnie jak podczas pokonkursowych wystaw drzew genealogicznych oraz monografii miejscowości i rodzin, prezentowanych w kolejnych latach w siedzibie archiwum (współorganizatora konkursów), również w czasie „Dni Otwartych” materiały te przyciągnęły uwagę znacznej liczby zwiedzających. Dużym zainteresowaniem cieszyły się zorganizowane wykłady, poświęcone źródłom informacji genealogicznej i zasadom prowadzenia kwerend genealogicznych.

- Niewątpliwą atrakcją dla gości archiwum była możliwość zwiedzenia budynku (w tym magazynów). Wiele osób skorzystało z konsultacji w zakresie możliwości i metod odtworzenia historii rodziny i obejrzało prezentacje pomocy elektronicznych, które mogą być wykorzystywane przy prowadzeniu takich badań. Niektórzy rozpoczęli i kontynuują prowadzenie kwerend genealogicznych w zasobie archiwum.

AP W RADOMIU

- 10–11 X 2003 r. — „Dni Otwarte” w archiwum radomskim przygotowano z myślą o problematyce badań genealogicznych oraz źródeł do prac nad przeszłością ośrodków małomiasteczkowych i wiejskich. Archiwum zorganizowało serię cyklicznych prelekcji, dotyczących technicznych aspektów sporządzania genealogii, którym towarzyszyła prezentacja archiwaliów. Równocześnie, korzystając z patronatu prasowego, zwrócono się do mieszkańców Radomia i okolic z prośbą o udostępnienie zbiorów prywatnych, a zwłaszcza fotografii i dokumentów rodzinnych (na apel odpowiedziało kilkanaście osób). Użyczone materiały stały się jednym z elementów wystawy o historii rodzin radomskich (była ona czynna do końca października), a także zostały udostępnione na stronie internetowej archiwum.

AP W RZESZOWIE

- 10–11 X 2003 r. — „Dni Otwarte” w archiwum rzeszowskim rozpoczęła wystawa przygotowana pod hasłem „Poznaj historię rodziny i swojej małej ojczyzny” . Ponadto zaprezentowano w pracowni naukowej księgi meldunkowe, wykazy pomordowanych, wysiedlonych, repatriantów, spisy wyborców, paszporty i dowody osobiste, akta szkolne, osobowe i płacowe, akta sądowe oraz zbiory dokumentów notarialnych. Przygotowano również pokazy z wykorzystaniem projektora multimedialnego:
  - dokumentów pergaminowych i pieczęci;
  - podpisów znanych ludzi;
  - życiorysów znanych rzeszowian;
  - historia wsi Błazowa i jej mieszkańców — dziejów rodziny Kwaśny na podstawie akt metrykalnych i ewidencji ludności;
  - dziejów społeczności żydowskiej w Rzeszowie w okresie międzywojennym (film nakręcony w Izraelu).

AP W SIEDLCACH

- 10–11 X 2003 r. — W ramach „Dni Otwartych” archiwum siedleckie zrealizowało następujące projekty:

— ścieżkę edukacyjną skierowaną, głównie do młodzieży szkolnej i studentów, której celem było zapoznanie uczestników z podstawowymi dokumentami służącymi badaniom genealogicznym oraz genealogicznymi bazami danych, prezentowanymi na stanowiskach komputerowych. Jej uzupełnieniem było zwiedzanie magazynów archiwalnych oraz pracowni konserwacji dokumentów;

— indywidualne konsultacje i pokazy dokumentów oraz genealogicznych baz danych wraz z omówieniem zasad prowadzenia poszukiwań archiwalnych w celach genealogicznych, skierowane przede wszystkim do osób zainteresowanych historią rodzinną oraz tzw. małych ojczyzn. W tej części „Dni otwartych” udział wzięło ok. 100 osób, głównie drugiego dnia;

— przygotowanie w postaci drukowanej Informatora o aktach stanu cywilnego w zasobach Archiwum Państwowego w Siedlcach oraz zakładek do książek i plakatów. Materiały te rozdawano uczestnikom akcji na terenie archiwum oraz mieszkańcom Siedlec podczas działań promujących akcję;

— działania informujące i promujące „Dni Otwarte” podjęte z myślą o mieszkańcach miasta i mediach (informacje prasowe, zapowiedzi w mediach elektronicznych, okolicznościowe plakaty). Swoistą reklamą imprezy była para młodych ludzi w historycznych strojach (dama w okazałej krynolinie i młodzieniec w kontuszu) rozdająca przechodniom materiały zachęcające do odwiedzenia archiwum;

— kiermasz wydawnictw archiwalnych w archiwum i Liceum Ogólnokształcącym im. B. Prusa, gdzie odbywał się największy w historii szkoły zjazd absolwentów, który zgromadził ponad tysiąc osób z kraju i zagranicy. Część z nich odwiedziła również archiwum, gdzie mogła zapoznać się z materiałami genealogicznymi i historią miasta, w którym spędzili młodość.

AP W SUWAŁKACH

- 10–11 X 2003 r. — w trakcie „Dni Otwartych” w archiwum suwalskim zorganizowano szereg imprez z myślą o młodzieży, która w przyszłości może korzystać ze zbiorów archiwalnych. W tym celu zorganizowano lekcje archiwalne dla uczniów starszych klas szkół podstawowych, gimnazjów i liceów, w trakcie których wykład połączono z prezentacją: wybranych źródeł metrykalnych (m.in. dotyczących rodzin: Ogińskich,

Tuwimów, Wańkowiczów). Duże wrażenie na młodzieży zrobił pokaz fragmentów filmu archiwalnego z 1937 r. o Suwałkach i okolicach oraz wystawa materiałów archiwalnych przydatnych do badań genealogicznych i dokumentów ilustrujących dzieje osób i rodzin pt. „Poznaj historię rodziny i swojej małej ojczyzny”.

- Z myślą o dorosłych badaczach-genealogach uruchomiono punkt informacyjny, w którym pracownicy archiwum starali się udzielać pomocy w wyjaśnianiu wszelkich trudności związanych z poszukiwaniami archiwalnymi. Istotnym uzupełnieniem tych konsultacji był folder-informator genealogiczny oraz publikacja pt. „Znane postacie w zbiorach Archiwum Państwowego w Suwałkach”.

AP W TORUNIU

- 10–11 X 2003 r. — z okazji „Dni Otwartych” w archiwum toruńskim zorganizowana została wystawa archiwalna „Poznaj historię rodziny i swojej małej ojczyzny”, na której zaprezentowano materiały archiwalne przydatne do poszukiwań genealogicznych i biograficznych (akta metrykalne, ewidencje ludności, spisy uczniów, księgi adresowe i in.), materiały ze zbiorów prywatnych (spuścizny, kroniki, pamiętniki, genealogie, herbarze), a także wybrane archiwalia obrazujące historię lokalną (Torunia i okolice). Wystawa powiązana była z oprowadzaniem zwiedzających, w ramach którego przedstawiano krótko historię archiwum, jego zasób i zasady udostępniania. Grupy zorganizowane miały również możliwość obejrzenia za pomocą projektora multimedialnego baz danych z CD-ROM-u „Po mieczu i po kądzieli” oraz stron www archiwów.

AP M. ST. WARSZAWY

- 10-11 X 2003 — w ramach „Dni Otwartych” archiwum zorganizowało, zarówno w swojej warszawskiej siedzibie, jak i oddziałach w Otwocku, Mławie, Pułtusku, Grodzisku, Łowiczu wystawy połączone z prezentacją prac autorskich nadesłanych na konkurs „Moje drzewo genealogiczne”. Najlepsze prace zostały nagrodzone. Na wystawach przedstawiono oryginalne dokumenty dotyczące genealogii, historii społeczności lokalnych, w tym historii herbów miast. Dodatkowo pracownicy Archiwum prowadzili indywidualne konsultacje genealogiczne oraz lekcje czytania źródeł. Na zorganizowanych, we współpracy z uczniami i towarzystwami regionalnymi, sesjach wygłoszone zostały referaty dotyczące znaczenia i specyfiki badań genealogicznych: „Znani i nieznani w poszukiwaniach rodów łowiczian zasłużonych dla miasta”, „Nieokrzesani i biedni! Jaka naprawdę była szlachta mazowiecka”, „Jak szukać przodków, pułapki genealogii?”.

AP W ZAMOŚCIU

- 10–11 X 2003 r. — w ciągu „Dni Otwartych” pracownicy archiwum przedstawiali zasób archiwalny, wyjaśniali przydatność poszczególnych akt, przede wszystkim do celów genealogicznych, oraz prowadzili praktyczne zajęcia w tym kierunku. Pierwszego dnia gościła głównie młodzież szkolna. Część szkół z konieczności zaproszono na kolejne dni października. W sobotę, mimo nie najlepszej pogody, odwiedzały archiwum głównie rodziny i osoby indywidualne zainteresowane jego poznaniem, nierzadko aż z Hrubieszowa czy Zwierzyńca. Największą popularnością cieszył się punkt konsultacyjny, w którym udzielano porad w sprawach poszukiwań genealogicznych. Przedstawiano zwiedzającym nowoczesne internetowe pomoce archiwalne: bazę danych „Pradziad” oraz własną bazę danych — przygotowany z tej okazji bardzo obszerny wykaz akt do tego rodzaju poszukiwań (księgi ludności stałej, rejestry ludności, księgi meldunkowe, akta szkolne itp.), który na stałe dostępny jest odtąd na stronie internetowej archiwum. Zaprezentowano również pierwsze zdigitalizowane przez archiwum zbiory.
- Dużą atrakcją były ekspozycje: „Najciekawsze archiwalia w naszych zbiorach” i „Źródła Twojej przeszłości”. Zaprezentowano także nowoczesne magazyny archiwalne, a zwiedzający otrzymywali okolicznościową barwną składankę - ulotkę oraz cieszący się dużym zainteresowaniem folder Historia rodzinna.
- „Dni Otwarte” znalazły odzew m.in. w Zamojskiej Telewizji Kablowej (wywiad z dyrektorem). W Radiu Lublin przedstawiono przygotowaną w ciągu pierwszego dnia audycję. Dyrektor udzielił obszernej wypowiedzi również Radiu Katolickiemu Zamość. Około dwustu „odwiedzin” miał okolicznościowy poradnik „Sprawdź swoją genealogię” w popularnym zamojskim medium internetowym „Roztocze online”. O „Dniach Otwartych” pisał najbardziej poczytny na Zamojszczyźnie „Tygodnik Zamojski”.

7. NOWOŚCI WYDAWNICZE

- ***Polska—Ukraina: trudna odpowiedź. Dokumentacja spotkań historyków (1994–2001). Kronika wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodniej (1939–1945)*, Warszawa 2003, ss. 184, ISBN 83-89115-36-0, ISBN 83-88288-56-3**

Publikacja wydana w koedycji przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych oraz Ośrodek „KARTA”. Jest częścią serii wydawniczej „Wołyń — Galicja Wschodnia 1943–1944”. Zawiera dokumenty, powstałe w wyniku zainicjowanych przez Ośrodek „KARTA” w roku 1994 spotkań historyków polskich i ukraińskich poświęconych kwestii trudnych polsko-ukraińskich stosunków z lat 1943–1944, oraz opracowaną w związku z nimi kronikę wydarzeń z lat 1939–1945. PUBLIKACJA ZOSTANIE PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO BIBLIOTEK ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH.

ADM

- ***Stan wojenny na falach Rozgłośni Polskiej radia Wolna Europa. CD-ROM.***

W rocznicę stanu wojennego ADM wydało płytę CD z 38 fragmentami nagrań audycji RWE zawierającymi komentarze i uwagi dziennikarzy rozgłośni, analizujących na bieżąco sytuację w kraju, jak również wypowiedzi intelektualistów polskich, przebywających za granicą, oraz stanowiska czołowych polityków zachodnich. Zestaw nagrań otwiera ogłoszenie stanu wojennego przez Wojciecha Jaruzelskiego, kończą zaś fragmenty audycji nadanych w związku z przyznaniem Lechowi Wałęsie w 1983 r. pokojowej Nagrody Nobla. Uroczyste wręczenie pierwszego egzemplarza płyty (będącej dodatkiem do grudniowego numeru „Karty”) Zdzisławowi Najderowi, jednemu z dyrektorów Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa, odbyło się 15 XII 2003 r., na spotkaniu zorganizowanym przez Ośrodek „Karta” i Fundację Konrada Adenauera w Polsce, w obecności Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych doc. dr Darii Nałęcz i Zastępcy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, dr. hab. Władysława Stepniaka.

AP W GDAŃSKU

- ***Wsie powiatu tczewskiego w świetle archiwaliów od 1305 roku*** — to druga już publikacja przygotowana we współpracy z Zespołem Szkół Katolickich w Tczewie. Jest ona wynikiem realizowania programu edukacyjnego i popularyzacji wiedzy o regionie. Znajdują się w niej artykuły pracowników archiwum gdańskiego Joanny Bławat i Lidii Potykanowicz-Sudy.

- „Przygotowania do przyjazdu Ojca Świętego Jana Pawła II do Trójmiasta w 1987 r. świetle akt Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii” — to tytuł artykułu Lidii Potykanowicz-Sudy, który ukazał się w „Miesięczniku Archidiecezji Gdańskiej”, R XLVII 10-12/2003.

AP W ŁODZI

- *Zigeunerlager in Litzmannstadt 1941–1942. The Gypsy Camp in Łódź. Obóz cygański w Łodzi 1941–1942*, Łódź 2003, ss. 96 — to publikacja opracowana przez Juliana Baranowskiego, pracownika archiwum łódzkiego, wydana staraniem archiwum i oficyny wydawniczej „Bilbo” w Łodzi. Jest to wydawnictwo powstałe na podstawie dostępnych źródeł archiwalnych i zachowanych relacji naocznych świadków. Przedstawia mało znane dzieje życia i zagłady austriackich Romów i Sintych, deportowanych w listopadzie 1941 r. do obozu cygańskiego utworzonego na terenie getta łódzkiego.
- *The Łódź Ghetto 1940–1944 (Łódzkie Getto 1940–1944. Vademecum)* — to drugie wydanie publikacji autorstwa Juliana Baranowskiego, pracownika archiwum łódzkiego, przygotowane na obchody 60. rocznicy likwidacji getta łódzkiego. Jest to edycja poprawiona i poszerzona. Pierwsze wydanie ukazała się w listopadzie 2003 r.

AP W SIEDLCACH

- *Dzieje zaścianka szlacheckiego Jastrzębie* — to monografia autorstwa mgr Krystyny Jastrzębskiej, pracownika archiwum siedleckiego, wydana przez archiwum oraz działającą przy nim Fundację Rozwoju Badań Regionalnych „Sigillum”.

AP W SZCZECINIE

- „Szczeciński Informator Archiwalny” — w listopadzie ukazał się kolejny 17. numer rocznika poświęcony tym razem zmarłemu w lipcu 2003 r., długoletniemu pracownikowi archiwum szczecińskiego, dr. Bogdanowi Frankiewiczowi. Oprócz bibliografii Jego prac oraz materiałów okolicznościowych (prof. dr hab. Kazimierza Kozłowskiego, Ewy Berndtsson) znalazły się w nim tradycyjnie artykuły odnoszące się do: metodologii archiwalnej (prof. dr hab. Zdzisława Chmielewskiego), charakterystyki szczecińskiej placówki (prof. dr hab. Lucyny Turek Kwiatkowskiej, Jerzego Grzelaka, Aleksandry Maślak), źródeł pomorskich w archiwach zagranicznych (dr Pawła Guta, prof. dr hab. Radosława Gazińskiego), znanych postaci, w tym archiwistów i historyków (prof. dr hab. Zygmunta Szultki, prof. dr hab. Tadeusza Białeckiego, dr Macieja Szukały) oraz edycji źródeł (dr Jana Macholaka, dr Ryszarda Techmana).

AP M. ST. WARSZAWY

- „**Kronika Warszawy**” — w czwartym kwartale roku ukazał się kolejny numer (1-2/2003) tego wydawnictwa, wydawanego przez archiwum warszawskie oraz Stowarzyszenie Przyjaciół APW.

AP W ZAMOŚCIU

- „**Archiwariusz Zamojski**” — z końcem grudnia ukazał się przygotowany przez AP w Zamościu drugi już tomik wydawnictwa liczącego 88 stron i zawierającego, podobnie jak poprzedni, publikacje o charakterze regionalnym powstałe wyłącznie w oparciu o zasób miejscowego archiwum. Do wydania tego numeru przyczynili się miejscowi pracownicy naukowcy, jako autorzy, członkowie zespołu redakcyjnego oraz recenzenci.

8. WIZYTY

AAN

- 13–14 XI 2003 r. — przebywała w Polsce delegacja służby archiwalnej Departamentu Maine-et-Loire w Angers: Brigitte Pipon (Dyrektor Służby Archiwalnej Departamentu Maine-et-Loire), Elizabeth Verry (Dyrektor Archiwum Departamentalnego w Angers) oraz profesor Alain Jacobzone (kierownik działu popularyzacji Archiwum Departamentalnego w Angers). Podczas wizyty w AAN omawiano kwestię organizacji wystawy okolicznościowej, poświęconej pobytowi rządu polskiego na uchodźstwie w Angers w okresie listopad 1939 r. – czerwiec 1940 r.

AP W PŁOCKU

- 22 IX 2003 r. — w archiwum plockim gościła delegacja młodzieży ze szkoły im. Bertolda Brechta w Darmstadt wraz z pracownikiem Hessisches Staatsarchiv w tym mieście, dr. Thomasem Lange. Wizyta ta była pokłosiem nawiązanych uprzednio kontaktów między dwiema placówkami. W trakcie spotkania goście zapoznali się z organizacją archiwum oraz inwentarzami zespołów, które w przyszłości służyć mogą za podstawę do prowadzenia badań naukowych. W trakcie wizyty goście podzielili się także ze swoimi kolegami, z AP w Płocku, problemami pracy pedagogicznej w archiwach niemieckich.

AP W SZCZECINIE

- 28 XI 2003 r. — w archiwum szczecińskim odbyło się spotkanie archiwistów rosyjskich dr. J. M. Eskina (Rosyjskie Archiwum Państwowe Akt Dawnych) i dr. I. Karpiejewa

(Rosyjskie Archiwum Państwowe Wojskowo-Historyczne) z archiwistami szczecińskimi. Goście przedstawili strukturę sieci archiwalnej Rosji ze szczególnym uwzględnieniem archiwów państwowych. Omówili również system kształcenia archiwistów oraz status zawodu, zaprezentowali najnowsze czasopisma i opracowania archiwalne.

AP W TORUNIU

- 14 XI 2003 r. — archiwum toruńskie odwiedziły: Marite Jakovleva z Łotwy i Rita Trimoniene z Litwy, uczestniczki konferencji historycznej „Między Wschodem a Zachodem”, która odbyła się w Toruniu w dniach 13–15 XI. Gościom zaprezentowane zostały bazy danych stosowane w archiwum oraz strony www archiwów polskich.

9. JUBILEUSZE

AP W SZCZECINIE

- 10 XI 2003 r. — w Strzmielu, w siedzibie ekspozytury archiwum szczecińskiego, wmurowane zostały tablice pamiątkowe poświęcone zmarłym pracownikom archiwum — prof. Henrykowi Lesińskiemu (byłemu dyrektorowi) i dr. Bogdanowi Frankiewiczowi. W uroczystości wzięli udział archiwiści i historycy szczecińscy współpracujący z dr. B. Frankiewiczem oraz członkowie pobliskiego klubu literackiego „Łabuz”, inicjatorzy wielu przedsięwzięć historycznych. Tradycją stało się upamiętnianie w tej formie humanistów związanych ze szczecińskim archiwum (mają tu swoje tablice: Stefan Kwilecki, wojewódzki konserwator zabytków, archiwiści dr Jerzy Podrański i prof. Mieczysław Stelmach). W trakcie spotkania prof. Radosław Gaziński wygłosił referat na temat heraldyki, natomiast mgr Grażyna Lupa z pracowni konserwacji archiwum i dr Paweł Gut zaprezentowali hipotetyczne wersje herbu Strzmiela, które niegdyś było miastem.

E.Podgórska (ADM), J.Kutta (AP Bydgoszcz), E.Surma-Jończyk (AP Częstochowa), J.Bławat, L.Potykanowicz-Suda (AP Gdańsk), S.Korba, J.Adamus (AP Katowice), A.S. (AP Kielce), I.Fisher, M.Marosz (AP Kraków), P.D.,R.M. (AP Lublin), A.Drakoniewicz (AP Łódź), H.Domański (AP Olsztyn), J.Kornek (AP Opole), P.Zawilski (AP Piotrków Tryb.), AP Płock, B.Karwalska (AP Poznań), M.Zub, M.Dalecki (AP Przemyśl), S.Piątkowski (AP Radom), Z.Szulc (AP Rzeszów), G.Welik (AP Siedlce), T.Radziwonowicz (AP Suwałki), M.Frankel (AP Szczecin), A.Barszcz (ZNA NDAP), Wydział Wydawnictw NDAP, AP Zamość.

IV. SPRAWY KADROWE

1. NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

Nagroda Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych za rok 2003

Doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, przyznała po raz ósmy Nagrodę Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych za szczególne osiągnięcia w wykonywaniu zadań na rzecz archiwów państwowych. Do nagrody zgłoszono sześciu kandydatów, w tym dwóch rekomendowali dyrektorzy archiwów państwowych, a czterech kierownictwo NDAP. Laureatami za 2003 r. zostali:

Mgr Ryszard Wojtkowski, dyrektor Archiwum Państwowego m.st. Warszawy — za szczególną aktywność, operatywność i wyróżniający się wkład pracy na rzecz rozwoju i popularyzacji działalności archiwum i zgromadzonych w nim przekazów źródłowych; za efektywne, z obopólną korzyścią, współdziałanie z samorządami i władzami Warszawy oraz miast, w których funkcjonują oddziały archiwum, a także z placówkami pokrewnymi.

W kategorii „młody archiwista” została nagrodzona **mgr Anna Michaś**, kierownik Pracowni Konserwacji Archiwum Państwowego w Krakowie — za fachowe i kompetentne reprezentowanie na forum krajowym i międzynarodowym archiwów państwowych jako instytucji szczególnie zainteresowanych ochroną zbiorów i służących profesjonalną pomocą w tym zakresie, za wyróżniającą się aktywność, inicjowanie i organizowanie przedsięwzięć służących popularyzacji zagadnień profilaktyki, ochrony i konserwacji zbiorów archiwalnych, w tym: warsztaty z zakresu zabezpieczenia, przechowywania i udostępniania materiałów archiwalnych (2002), międzynarodowe sympozjum i warsztaty poświęcone ochronie zbiorów fotograficznych (2003). Wyróżniona jest sekretarzem Committee on Preservation of Archives in Temperate Climate na okres 2002–2004, stoi na czele lokalnego Biura Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy.

Odnaczenia pracowników archiwów państwowych w 2003 r.

Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 IX 2003 r. o nadaniu orderów za wybitne zasługi i zaangażowanie w działalności na rzecz rozwoju archiwistyki Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski odznaczony został prof. dr hab. Kazimierz Kozłowski, dyrektor Archiwum Państwowego w Szczecinie;

Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 IX 2003 r. o nadaniu odznaczeń za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej odznaczeni zostali:

- Złotym Krzyżem Zasługi: Tadeusz Radziwonowicz, dyrektor Archiwum Państwowego w Suwałkach,
- Srebrnym Krzyżem Zasługi: Janina Borowska, kierownik oddziału Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Anna Borys, starszy kustosz w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, Paweł Hudzik, kierownik oddziału w Oświęcimiu Archiwum Państwowego w Katowicach, Bożena Husar, kierownik oddziału w Żywcu Archiwum Państwowego w Katowicach, Teresa Jasińska, kustosz w Archiwum Państwowym w Suwałkach,
- Brązowym Krzyżem Zasługi: Monika Andrasz-Mrożek, kierownik oddziału Archiwum Państwowego w Krakowie, Beata Kajzer, kustosz w Archiwum Państwowym we Wrocławiu, Marek Kietliński, dyrektor Archiwum Państwowego w Białymstoku, Marian Płonka, kierowca w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Elżbieta Sałamacha, starszy archiwista w Archiwum Państwowym w Siedlcach, Eugenia Szymczuk, kierownik oddziału Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Minister Edukacji Narodowej i Sportu, za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, nadał Medal Komisji Edukacji Narodowej: Romanie Guldon, adiunktowi w Archiwum Państwowym w Kielcach, Krystynie Jelonek-Litewce, kierownikowi oddziału Archiwum Państwowego w Krakowie, Józefowi Kusowi, kierownikowi oddziału Archiwum Państwowego w Lublinie, Annie Widomskiej, archiwistce w Archiwum Państwowym w Lublinie, Ludwikowi Zabielskiemu, emerytowanemu zastępcy dyrektora Archiwum Państwowego w Lublinie.

Nagrody i odznaczenia wręczyła doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, w dniu 19 XII 2003 r. w Warszawie, w sali im. J. Siemieńskiego w Archiwum Głównym Akt Dawnych.

Rozstrzygnięcie konkursu na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Gdańsku

Z dniem 1 I 2004 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, powołała mgr. Piotra Wierzbickiego na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Gdańsku, w związku z przejściem na emeryturę dotychczasowego dyrektora dr Anieli Przywuskiej.

Piotr Wierzbicki jest absolwentem Wydziału Humanistycznego (specjalność archiwalna) Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i pracuje w archiwum gdańskim od 1995 r., ostatnio na stanowisku kierownika oddziału nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym. Stanowisko dyrektora objął w wyniku konkursu.

Powołanie zastępcy dyrektora Archiwum Państwowego w Płocku

Decyzją z dnia 19 V 2003 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, przychylając się do wniosku dyrektora Archiwum Państwowego w Płocku, wyraziła zgodę na zatrudnienie pani mgr Krystyny Bańki (dotychczasowego kierownika oddziału I) na stanowisko zastępcy dyrektora.

2. ARCHIWA PAŃSTWOWE

AP W SIEDLCACH

Ministerstwo Infrastruktury przyznało mgr. Grzegorzowi Welikowi, pracownikowi AP w Siedlcach, honorową odznakę „Zasłużony dla Transportu RP”. Odznakę przyznano w uznaniu za publikacje prasowe oraz telewizyjny program dotyczące historii kolei w Siedlcach i w regionie w XIX i XX w. Uroczyste wręczenie odznaczenia odbyło się 1 XII 2003 r. w Mrozach, podczas otwarcia kolejnego odcinka, zmodernizowanej za unijne środki linii kolejowej wschód–zachód, w obecności przedstawicieli Unii Europejskiej i Ministerstwa Infrastruktury oraz władz lokalnych.

Izabella Prusinowska (Dział Kadr i Zatrudnienia NDAP), AP Płock, AP Siedlce